

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

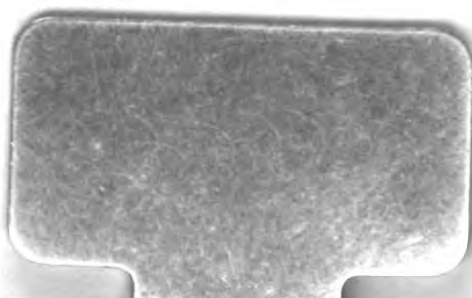
<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

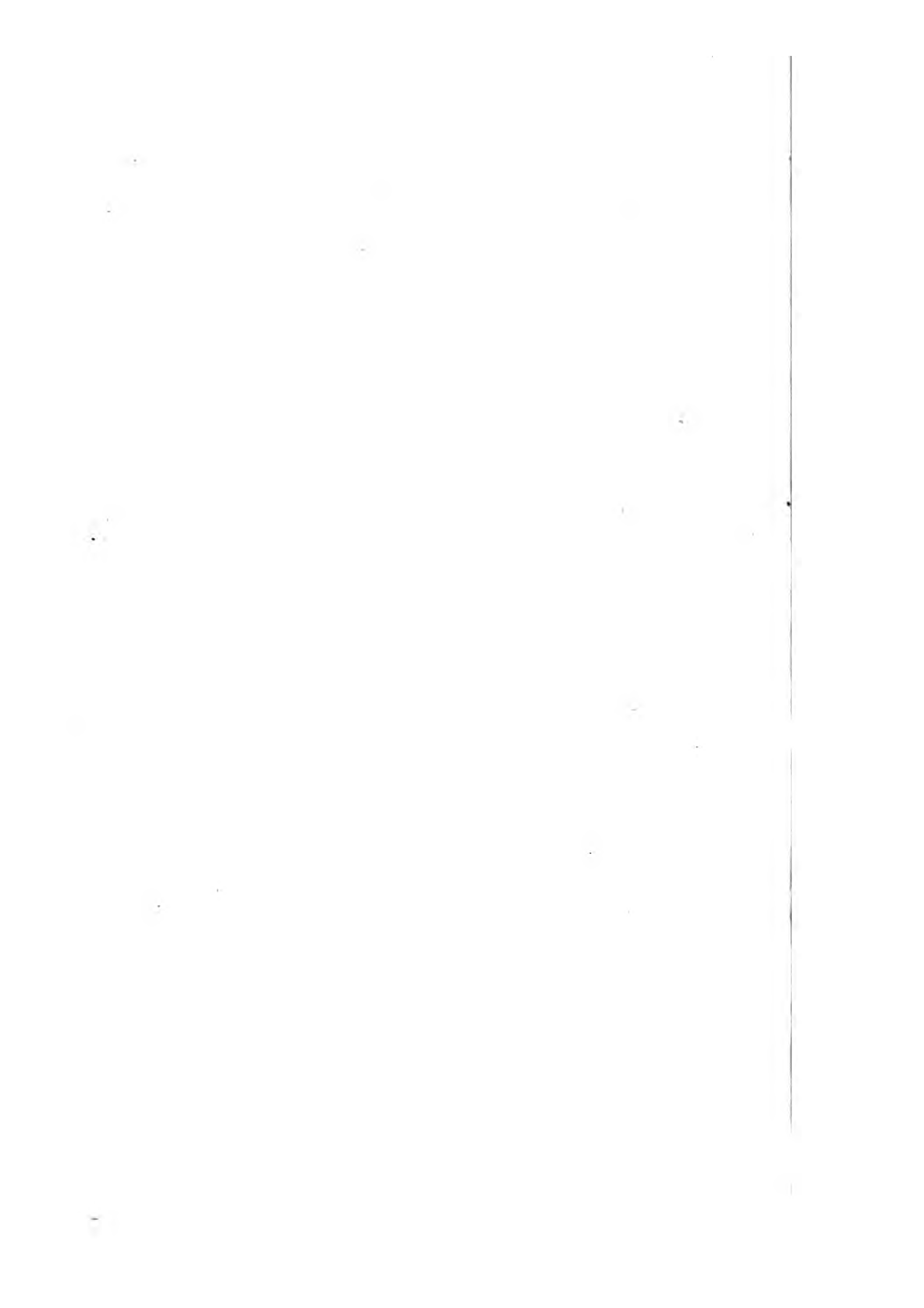

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

106.c.19.

Mundsmag

af

Danmarks Kronike

til

Levende Skolebrug

af

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Fjerde Udgave.

Kiøbenhavn.

Karl Schönbergs Forlag.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

1869.

— Danmark, saa kærmindeilig
Dit Hoved du mon høie,
Dg Himmelblaa Kiærminden sig
Afspeiler i dit Die,
Dg Paradisets Glemmigei
Har farvet blaa din Havfruei,
Sgiennem Tidens Bølger!

Heimdal.

Fortale.

Dannemark er vel det mindste Kongerige i Norden, men, som alle Smaa, kan Det trøste sig ved, at det er ikke alt godt, hvad stort er, og er end Dannemark tillige et af de svageste Riger, saa er Det dog ogsaa Et af de Yndigste, og har derfor ingen Rød, naar Det blot, ligesom det smukke Røn, vil være sin Skrøbelighed bekiendt, og istedenfor at brydes med de Stærke, tage dem fra Urens Side og smile sig fra dem. Det har da ogsaa Dannemark, trods mangt et Feiltrin og Misgreb, i det Hele gjort, saa Det, midt imellem haarde, store og stærke Folk, er med Uren blevet Et af de ældste Kongeriger i hele Verden.

Vist nok tør vi ikke love for, at vor gamle Regning holder Stik, saa Kong Dan var samtidig med David og Frode Fredegod med Vorherre Christus, men de mange deilige Viser og Sagn, der fra Arildstid har gaaet i hele Norden, Engeland iberegnet, om Danske Konger og Prindsesser, beviser ligesuldt, at Dannemarks Rige er ældgammelt, og havde, ligesom det smukke Røn, sin yndigste Tid i sin tidlige Ungdom. De gamle Viser og Sagn klinge nemlig vel æventyrlig, som alt det Ældgamle, der i Billedsprog gik fra Mund til Mund i mangfoldige Ledd, men de er dog nemme at kiende fra Kiærling-

snak og Ammestu-Fortællinger, og de lyve sig hverken Fader eller Moder til, for man mærker strax, der er Aand i dem, og det Danske Hjerte kiender immer sig selv igien under de æventyrligste Skikkelser, ligesom en ældgammel Dannekvinde, der besinder sig paa sin Ungdoms Flor og sine Ungdoms-Drømme. Naar vi derfor kun ikke betragte vore deilige Danske Oldsagn som gamle Skizzer, Skudsmaal og Bidnesforhør, der, for at være ægte, maae kunne afhjemles paa Thinge, men som hvad de er, som Gaade-Speile for den immerunge Danske Natur og de ældgamle Bedrifter, da vil de ikke blot fornøie os fra Slægt til Slægt, men give os en levende Forestilling om Danskhed, hvis Dunkelhed klarer sig efterhaanden, som vi blive mere fortrolige med den, baade i den fikre Historie og inden i os selv, saa det er en stor Synd imod Fædernelandet, ikke, saa godt vi kan, at fortælle Børnene hvad vi har hørt om det gamle Danmark. Først da vil de nemlig ogsaa faae Dre for de tørre Efterretninger, vi maae give dem om Fædrelandet, thi da vil de tage Deel i Dets Farer, glæde sig ved Dets Frelse, fatte Haab om Dets Opkomst, og stille paa hvad der kan tjene til Dets Gavn og Ære! Fædernelands-Riærligheden maa vækkes, før den kan virke, det har man længe glemt, eller dog ei betænkt, at kun det Barnlige finder Gienlyd hos Barnet, saa i sin barnlige Skikkelse maa Fædernelandet fremstille sig for Børnene, naar de skal elske det, og Saxes Danmarks-Krønike har i den Henseende gjort os rigere end noget andet Folk, saa det gjælder kun om, at vi skatte og bruge vor Rigdom. Som en Begæring hertil ønsker jeg denne lille Bog betragtet, saa den vil tjene de Børn bedst, der læse

mindst i den, naar den kun opmuntrer de *Ældre* til at fortælle dem hvad de veed, og lægge sig paa Kundskab om Meer, for at meddele det til de *Smaa* paa den jævne og fornøieligste Maade de kan, thi baade *Nytten* og *Forstanden* vil da i betimelig Tid komme af sig selv.

Danmarks Fare og Frelse, i *Niels Ebbesen*, *Frederik den Tredie* og *Frederik den Sjettes* Tid, anbefaler jeg for *Resten* til særdeles *Opmærksomhed*, da den sikke *Efterretning* derom ikke blot i sig selv maa vække alle *Dannemænds* *Deltagelse*, men kaster ogsaa historisk Lys paa „de underfulde *Raar*, *Danmark* fik af høie *Korner*“ og „skal til *Graven* bære!“

I Høstmaaned 1842.

Grundtvig.

Dan og Angel.
Skjold.
Hading.
Frode Fredegod.
Uffe hin Spage.
Amlet.
No.
Rolf Krage.
Habor og Signe.
Harald Hylbetan.
Stærk-Odder.
Regner Lodbrog.
Thorkild Abelsfar.
Ansgar.
Thyre Dannebod.
Harald Blaatan.
Svenn Ivestiæg.
Tofte Skytte.
Knud den Store.
Svenn Vestridsen.
Knud den Hellige.
Oluf Hunger.
Grik Giegod.

Knud Lavard.
Baldemar den Store.
Baldemar Seier.
Grik Slipping.
Niels Ebbesen.
Baldemar Atterdag.
Dronning Margrethe.
Christian den Første.
Hans
Christian den Anden.
Christian den Tredie.
Frederik den Anden.
Christian den Fjerde.
Frederik den Tredie.
Christian den Femte.
Frederik den Fjerde.
Christian den Sjette.
Frederik den Femte.
Christian den Syvende.
Frederik den Sjette.
Christian den Ottende.
Frederik den Syvende.

Dan og Angel.

Dermed begynder vore gamle Sagn, som gik fra Mund til Mund, længe førend Dannemænd havde Pen og Blæk, at der var en Høvding i Sjælland ved Ravn Humble, som raadte tillige over Fyen og Smaa-Derne, og kaldtes Herre paa Videslet, og at han havde to Sønner: Dan og Angel, af hvem Dannemænd og Engelmænd har faaet deres Navn.

Jylland, siger man, var dengang for sig selv, til Tyderne søgde Hjælp hos Dan, fordi alene kunde de ikke længer staae sig mod Tydskerne, som brød ind og havde nær taget hele Sønder-Jylland, som nu kaldes Slesvig, men da Tyderne fik Øboerne med, saa hjalp det, som der staaer i Rim-Kroniken:

Han foer med dem de Tydske imod,
Dg slog dem Alle der ned for Fod,

og saa blev man enig om, at Videslet og Jylland skulde altid staae Raft og Brast med hinanden og kaldes Danmarks Rige.

Skjold.

Efter Skjold kaldes alle de Danske Konger Skjoldunger, og det er et loierligt Sagn, man har om ham, at han kom drivende til Danmark som et lille Barn, ganske alene paa et stort Skib for fulde Seil, ladet med Sølv og Guld og Edelstene, Risteklæder og alle slags Vaaben og Rustning, og at selv

laae den Lille paa Dækket og sov saa sødt, med en Korn-Neg under sit Hoved. Det traf sig nu just, fortæller man videre, at den Danske Konge var død sønneløs, og Folket vidste ikke hvor de skulde faae Beskyttelse mod Tyve og Skielmer og nærige Naboer, derfor betragtede de den lille Dreng som himmelfalden, kaldte ham Skjold og opfostrede ham til deres Konge, som han ogsaa blev, og beskyttede Landet som en Helt og var som en Fader for hele Folket.

Skjold boede paa Leiregaard med sin Dronning Alvilde eller Geston, og blev en ældgammel Mand, men da han saa døde, blev han lagt paa et Skib, ligesom han var kommet, med Sølv og Guld og Edelstene, og Skibet lod man gaae for Vind og Bove, saa Ingen veed, hvor det blev af, og siden gik Ordet i Norden, at Skjold var en Søn af Odin, som immer stod Danmark bi.

Der kom en Snekke for fulde Seil,
 Med Love-Hoved og Sjerte-Speil,
 Med Guld og Baaben og Stabs ombord,
 Men ikke en Sjæl ved Mast og Roer!
 Der var dog Liv, for en lille Dreng
 Alene laae i den store Seng,
 En Neg var bundet med Ar og Straa,
 Der hvilede Drengen sit Hoved paa,
 Der sov han sødt baade Nat og Dag,
 Mens over ham vaied et Konge-Flag!

Hading.

Mens Hading var lille, faae det ogsaa galt ud med Danmark, for Kong Sviptag af Norge havde slaaet hans Fader ihjel og gjort Danmark skatkyldig, men Hadings Fosterfader, Brage eller Hjarne, fik ham dog sødt op til en Helt hos Jetterneovre i Skaane, og siden hjalp Odin ham til at befrie sit Fæderneland og blive som en Keiser i Norden. Hele Sagnet om ham klinger for Resten som et stort Eventyr, hvoraf

man bedre kan see, hvad de Gamle i Danmark tænkte paa, end hvad der egentlig skedte i Landet. Saadan fortælles der da ogsaa om *Hading*, at engang, midt om Vinteren, da han sad oppe i Norge, en Aftenstund, saae han henne ved Arne-Stedet en gammel ærbørdig Dannekvinde stifte Hovedet op af Jorden, med en deilig Urtekost i Haanden, og da *Hading* var meget opsat paa at vide, hvor der groede saadanne Blomster under Vinters Hjerte, tog den Gamle ham gjerne med sig under Raaben, som Skjalden lader ham sige i Rimet:

— paa den Gamle jeg led fuldtrygt,
 Fulgde og med uden Tvivl og Frygt,
 Sad under Raaben Iysehlaa,
 Alt som paa Moders Arm de Smaa,
 Sank og, som de, med Moder sød,
 Uden et Suk i Jordens Skød,
 Slap giennem Muld og Mørke brat
 Dib, hvor i stjerneklare Nat
 Svæved omkring en Sti fuldsmal
 Kronede Skygger i Tusindtal;
 Listed saa over fuldstrib en Aa,
 Hvor mellem Bølger sorteblaa
 Rulled, med Pile og Spyd og Sværd,
 Alt hvad der hører til Herrefærd;
 Rakde saa dib, hvor i Ly man saae
 Engbunden skjult af Kiærminder blaa!
 Der, paa Sletten, med Baaben-Gny,
 Kæmper sloges, som født paany,
 Reiste sig brat, saasnart de faldt,
 Skuespil smukt, men Skin dog Alt!
 Længere frem vi trængde ei,
 Muren spærred den Gamle Bei;
 Hals paa Hane da om hun vreb,
 Hovedet luft over Muren streb,
 Og, inden Kroppen endnu var sval,
 Rivelig hørde jeg Hane-Gal,
 Slutted, det var en afgjort Sag,
 Liv kom i Dødt beromme bag!

Frode Fredegod.

Frode Fredegod var vel endnu den Allernavnkundigste af de gamle **Skjoldunger**, og vi finde hos **Saxe** ligesaamange Sagn om ham alene, som om ti Andre, men da vi seer, der har i Oldtiden været ligesaamange Kong **Froder** som der i **Nytaarstiden** har været Kong **Christianer** i **Danmark**, saa kan det neppe slaae Feil, at **Frode=Sagnene** i **Folke-Munde** jo er løbet saaledes sammen, at hverken **Saxe** eller vi kan skille dem ad. Hvad der imidlertid gav en af **Froderne** det smukke Tilnavn „**Fredegod**“ over hele Norden, det var, siger man, den gode **Fred**, han holdt i Land og Rige, saa man kunde lægge **Guld** paa **Alfarvei**, uden at **Rogen** i lang Tid bovede at stjæle det; men saa tilsidst, da **Frode** blev gammel, siger man dog, at en **Her** satte **Mod** i sin **Søn**, saa han stjal en **Guldring**, der laae paa **Jelling=Hede**, og da **Frode** kom efter dem, forvandlede **Heren** sig gierne først til en **Soppe**, og saa til en **Sav=Ko**, som stangede **Kongen** ihjel.

Man har ellers en gammel **Islandsk** **Bise**, som kaldes **Grottesangen**, hvorefter det har været en **Sørøver**, ved **Navn Nysing**, der dræbde **Frode Fredegod**, og ranede ved denne Leilighed **Grotte=Kværnen**, som gierne havde den Dyd at man kunde male til sig baade **Fred** og **Guld** og Alt hvad man vilde omkvæde, men **Sørøveren** blev, efter **Bisen**, ved at male **Salt** saalænge til **Skibet** sank med **Top** og **Tabl**, og blev til en **Mal=Strøm**, som gjorde **Oster=Soen** salt. Det seer man nu nok, er ikke at tage lige efter **Bogstaven**, men at den **Sav=Ko** eller **Soppe**, der ødelagde **Kong Fredegod**, har været en **Sørøver**, falder dog rimeligt nok, og minder os om de berømte **Bifinger Hengst** og **Sors** (**Hest** og **Soppe**) som var **Mestere** for **Engelands=Toget**.

For **Resten** ender **Sagnet** om **Kong Fredegod** deilig med det, at **Folket** elskede ham saa høit, at de bar hans **Lig** tre **Mar** om **Land**, før de nænde at begrave det ved **Værebros**

(mellem **Roskilde** og **Slangstrup**) og gjorde saa **Skjalden Sjarne** til **Konge**, fordi hans **Vise** om **Frode Fredegod** var den bedste. Af denne **Vise** har vi en **Levning** som saa:

Tre Somre den Døde man førde om Land,
 Hans Liv var al Dannemarks Glæde,
 En Græstov nu dækker den gæveste Mand,
 Som havde paa Konge-Stol Sæde!
 Hver Dannemand ønsked med Hjertens Aittraa
 Udøbelighed til den Gode,
 Nu hvælver sig aaben den Himmel saa blaa
 Og blid over Støvet af Frode.

Uffe hin Spage.

Uffe hverken mælede eller talede i sin **Opvæxt** og man tænkte, han var fjollet, men saa, da hans **Fader Kong Vermund**, som boede paa **Tellinggaard** ved **Veile**, var gammel og blind, og **Kongen af Sachsen** eller **Holsten** skikkede ham **Bud**, at enten skulde han oplade ham **Riget** eller lade deres **Sønner** gaae i **Kreds** og slaaes om **Arvegodsset**, da kom der med **Et Liv** i **Uffe**, saa han bad **Sachserne** hilse hjemme, at han skulde være paa **Pletten** og prøve **Styrke** baade med **Sachser-Kongens Søn** og een **Kæmpe** til, hvilken han selv vilde vælge. Det var store **Ord**, men **Uffe** var ogsaa baade **høi** og **før**, saa han sprængte alle de **Brynier**, han fik paa, og havde nær aldrig faaet et **Sværd**, der jo brast naar han svang det. Da **Vermund** mærkede det, lod han sig lede hen til et **Sted**, hvor han havde nedgravet sit eget gode **Sværd**, som hed **Skrep**, og med det mødte nu **Uffe** begge **Sachserne** paa en **Holm** i **Rider-Strømmen**, som er det gamle **Skjel** imellem **Danmark** og **Tydsland**. **Vermund** satte sig paa **Brinken** af **Floden**, for at drukne sig selv, hvis **Uffe** tabte, men da han hørte **Skrep** første **Gang**, flyttede han sig allerede lidt ind, og da han hørte det anden **Gang**, reiste han sig sjæleglad, og tvivlede slet ikke paa, at jo begge **Sach-**

ferne havde faaet deres Livsbrød. Det havde de da ogsaa ganske rigtig, og mange Aarhundreder efter vidste man endnu, selv i **Engeland** og paa **Island**, at fortælle om **Uffes** Heltegierninger paa **Eider-Holmen**, som de kaldte **Kongekamp**:

En Herold for Kongens Sæde
 Treen og kvad det muntre Vers:
 En paa Langs og En paa Tværs!
 Gubben græd da høit af Glæde.

Amlet.

Amlet var en Søn af **Bendelbo-Høvdingen Or-Vendel** eller **Zor-Vendel**, men hans Farbroder **Fænge** slog hans Fader ihjel, mens han var lille, giftede sig med hans Moder, og havde et ondt Øie til sin Stifføn. Derfor lod **Amlet** som han var tosset, og der er en lang Fortælling om, hvordan **Fænge** fristede ham, for at faae at vide om han var ved **Samlingen** eller ikke, men her maa det være nok at sige, at hvor snildt end **Amlet** vidste at snoe sig, saa mærkede dog **Fænge**, han var ikke saa gal, som han løb avet om til, og sendte ham derfor over til sin gode Ven, Kongen af **Engeland**, med gode **Oppassere**, og med en **Rune-Stok**, hvorpaa der stod, at han skulde lade **Amlet** hænge. **Runestokken** fik **Amlet** imidlertid **Fingre** paa underveis, mens hans **Oppassere** sov, og gjorde det saaledes om, at det blev dem, der skulde hænges, og selv skulde han have Kongens Datter. Det lykkedes, og saa er der igien en lang Fortælling baade om hans **Reise** til **Skotland**, om hans **Krig** med sin **Engelske Svigerfader**, som vilde forraadt ham, og om hans **Hjemkomst** til **Jylland** for at hævne sin Faders Død, men det maa læses hos **Saxe** og i den gamle **Rim-Krønike**, hvor det er meget morsomt, og her vil vi kun lægge Mærke til, at **Engelskmændene** kiender ogsaa **Amlet**, som de kalder **Samlet**, og har lavet et prægtigt **Sørgespil** om, og at han sagtens har været med, da **Jyder**, **Angler** og **Sachser** indtog **Engeland** og hjem søgte **Skotland**.

Sorvendels Søn i Sænges Gaard
 Dyrkede med stor Kvide,
 At Knøsen havde bange Raar,
 Det kan man sagtens vide,
 For Tigeren har immer Mod
 Paa Løve-Ungens Hjerte-Blob,
 Som Skade har at hævne.

Itide tog da Svøftet ind
 Den lille Løve-Unge,
 Han arlede et Abestind,
 Og laande Stærens Tunge,
 Han spillede det høie Spil,
 At være som en Slange snild,
 Enfoldig som en Due!

No.

Efter Kong No, som andre kalde Rodgar, skal Ros-
 kilde have faaet Navn, og man havde i England en heel
 Fortælling om hans deilige Slot, ved Navn Herteborg, hvor
 Trolden Grændel gik ind om Natten og slugde de danske
 Kæmper i Søvn, for de svirede saalænge, til de sov som
 Stene. Tilfids, hedder det, kom der dog en Helt fra Goth-
 land, ved Navn Bodulf eller Bjovulf, som slog baade
 Grændel og hans Moder ihjel, saa No fik det godt paa
 sine gamle Dage, og lønnede Bodulf baade med store Gaver
 og med tusind Tak af et godt Hjerte, som der staaer i Rimet:

Kongen over Daneland
 Tog i sine Arme
 Nu den bedste Adelsmand,
 Kyste ham med Varme,
 Ja, sit Hjerte Kongen lod
 Raade uden Ginder,
 Tale i en Taareflod
 Paa de gamle Kinder!

Kolf Krage.

Kolf Krage, en Søn af Koes Broder Selge, var giennem mange Aarhundreder vel den berømteste Konge i det høie Norden, baade for sin sjeldne Høimodighed og sin mægtige Gæmildhed, og hans tolv Kæmper, med Bjarke og Hjalte i Spidsen, blev ligesaa høit besunget her, som udenlands Artus-Kæmperne om det runde Bord og Keiser Karls tolv Jævnninger. Især kan man see hos Saxe, der blev gjort mange Viser, som gik seent af Minde, om Rattenkampen med Forræderen Hjartvar, hvori Kolf faldt med alle sine Kæmper, saa nær som Een, ved Ravn Vigge, der kun vilde leve lidt længer for at hævne sin Herres Død paa Forræderen, og brød sig slet ikke om, det kostede hans eget Hjerteblod. Viserne om denne Kamp kaldes Bjarkemaal, og i en af dem lød det som saa:

Sig pukke hver blødsøben Svend
Til Fruer-Bur og Bænke!
Men hid hver Helt, sin Konges Ben,
Hvor Gravel høit vi skænke!

Ru Hver, som Dyd og Daad har kjær,
Kun tænke paa sit Minde!
Thi det gaaer albrig fra sit Værb,
Om vi end Døden finde.

Sabor og Signe.

Signe var en Datter af Kong Siger, som skal have boet i Sigersted (mellem Ringsted og Soer), og hun var godevenne med den Norske Prinds Sabor, men der var en Rænkesmed, Bolvise, som satte Splid imellem Sabor og Signes Brødre, saa det blev disses Død, og derfor maatte de To ikke faae hinanden. Da Sabor imidlertid vovede sig til Sigersted, blev han grebet og dømt til at hænges, men da han og Signe havde lovet at leve og døe med hinanden, vilde han prøve hendes Trofæb, og bad om, at hans Kæppe

maatte hænges først, og **Signe**, som tænkte, det var ham selv, stak da strax Ild paa sit Tomfrubur og brændte inde med alle sine Møer. Da gik **Sabor** i Døden med Glæde, som der staaer i *Ræmpevisen*:

Det var **Sasbur**, Kongens Søn,
 Han Diet over Arel stød,
 Da stod alt **Signilds** Fruerbur
 Udi en brændende Glød!
 „Lager nu ned min Kappe rød,
 Lader den paa Jorden ligge:
 Havde jeg ti Liv i Bolde for eet,
 Jeg vilde dem dog ei tigge!“

Sabor havde imidlertid endnu en Broder, **Sake**, som hævnede Skade, saa hele det Danske Kongehus blev ødelagt, saa nær som en Broderdatter af **Signe**, den lille **Gyrithe**, Dronning i Danmark og Moder til **Harald Hyldetan**.

Harald Hyldetan.

Harald Hyldetan skal vel have vundet mange store Seire i sin Ungdom, men mærkværdigst var dog det store Slag, han tabte i sin Alderdom, og da han var **Sidste-**manden af de gamle **Skjoldunger**, saa sagde man, at **Odin**, som var deres Stamfader, og havde immer hjulpet dem, var selv den gamle **Haralds** Banemand. Slaget stod paa **Braavals Hede** mellem **Harald** og den **Svenske Kong King**, og efter alle de Kæmper, som regnes op ved Navn, kan man see, at hele **Nordens Magt** har været samlet og er saa godt som gaaet tilgrunde, som der staaer i *Rim-Krøniken*:

Vi lobe Ihde Basuner og Horn,
 De sloge hverandre som Bønder slaae Korn,
 Der gaves et Skraal og Bulder ved,
 Som Himmelen skulde falde ned;
 En Røg der op ad Himlen stød,
 Af Støv og Hebe og Mandeblob!

Allerede i Saxes Tid var det gammelt Sagn, at der om den Begivenhed skulde findes en Rune-Skrift paa en flad Klippe i Bleking, som derfor kaldes Runemo, men man trættes endnu om, hvorvidt der paa Klippen findes et Runevers i den Anledning.

Stærk-Odder.

Stærk-Odder var vel ikke Konge i Danmark, men der er dog i Danmarks Krønike mange mærkværdige Sagn om ham, som en Gothisk Kæmpe og Skjald, der levede hele trehundrede Aar, og hjalp snart de Danske og snart de Svenske, men fik endelig sit Banesaar kort efter Braavalle-Slaget, hvor han holdt med Ring, og gjorde en lang Kæmpeviser om det Hele. Det skal da sagtens betyde, at i trehundrede Aar, fra Anglernes Udvandring til Braavalle-Slaget (omtr. 450—750 e. Gh.), var Gotherne dem, der gjorde mest Dpfigt i Norden, baade med Haand og Mund, Sværdslag og Sang, og gjorde især Udslaget i Kampen mellem Danmark og Sverrig. Stærk-Odder har derfor nok været en af de ypperste Gothiske Kæmper og Skjalde i den Tid, men saa har man flaaet dem i Hartkorn, som Skif var i gamle Dage, for at det desbedre kunde huskes og falde i Traad. Man fortalte derfor ogsaa om Stærk-Odder, at han havde havt tre Par Arme, men at Thor havde fundet, det var for mange, og rykket de to Par af ham, hvad Knap kan mene andet end at den Gothiske Kæmpe-Stamme i Norden fik tidlig en god Aareladning, som kunde gaae for to, da Øst-Gother og Vest-Gother vandrede ud. Ligesaa vidt i Verden som Gotherne foer, gaaer da ogsaa Stærk-Odders Bedrifter, men i Danmark var det især En af vore Froder, han tjende, hans Død, han hævnede, og hans Datter, han frelste baade fra en næsbiis Guldsmed og fra en grim Børsærk, som beilede til hende. Samme Kong Frode

var blevet forraadt af sin Tydske Lehnsmænd, Sverting, og Frodes Søn Ingel havde ikke blot giftet sig med Svertings Datter, men pleiede Venfkap med hendes Brødre og lod sig af dem forføre til fremmede Sæder og flem Overdaadighed, indtil Stærk-Odder kom tilbage fra Sverrig, og holdt en ægte Udfeielses-Fest med alt det Fremmede og Kvindagtige i Kongens Gaard. Derfor hedder det i hans Svanefang:

Tydsken tilgode
 Fil Skam og Skaar,
 Dengang Kong Frode
 Fil Banesaar;

Giælben betalde jeg godt med Rente,
 Dengang jeg, Sverting! fra Gildet sendte
 Fru Sel din Met.

Dg for den Pige,
 Som mig var kjær,
 Klang, tør jeg sige,
 Et Ræmpesværd;

Mindes det skal mellem tappre Helte:
 Brødrene syv paa en Gang jeg fælbte
 For Frodes Mø!

Hvor da paa Tuer
 Jeg faaret laae,
 Siben man fluer
 Ei græsgrønt Straa;
 Saa mine Larme forbrændte Jorden.
 Aldrig udstettes det Spor i Norden
 Af Helte-Ild!

Regner Lodbrog.

Regner Lodbrog skal have været en Søn af den Svenske Kong Ring, som vandt Seier i Braavalle-Slaget, og selv skal han have spillet Mester i hele Norden og hjemfødte mange Lande med Ild og Sværd, til han omsider blev fanget af Kong Elle i Nordhumberland, og maatte ynkelig ende sine Dage i hans

Ormegaard, men skal dog endnu der have broutet af sine Bedrifter og endt med de Ord:

Hvis Grisene vidste,
 Hvad Ornen maa friste,
 De Stien vel brød,
 Kom snarlig tilshyne,
 Med Tand og med Tryne,
 At frie ham af Nød!

Med Grisene meende Regner da sine mange stridbare Sønner, og disse Lodbrog-Sønner blev da ogsaa navnkundige nok baade i Norden, i Tydskland, Frankrig og England, hvor de rasede paa Rysterne med Ild og Sværd, men dette Lodbrog-Sagn er baade hos Saxe og især hos Islænderne blevet saa kunstig udsmykket, at ingen kan hitte Rede deri. Vi har ogsaa en heel Kæmpevisse, hvor Regner selv indføres talende og slutter omtrent saaledes:

Vi hugged med Kaarde,
 O, vidste de Maager,
 Min Baande og Kval,
 De skulle vel blande,
 Til Elle forjande
 Saa beest en Staal;
 Thi han lader Orme
 Fortære mit Liv!
 Op, Sønner! at storme
 Og nyppes Riv!

Ru Laas for Munde!
 Jeg lader nu stunde
 Til Odins Gaard;
 Han lader mig kalbe,
 Med Kæmperne alle,
 Til Høibords Kaar!

Thorhild Adelfar.

Efter Braavalle-Slaget kom der en forvirret Tid i Danmark, saa deels raadte Svenskerne, og deels var det

Nisse-Konger hist og her, og især i Jylland, og En af dem, som hedde Gorm, var saa nysgierrig af sig, at han endelig vilde vide, hvordan det saae ud ved Verdens Ende, i Geirrodsgaard, hvor, efter det gamle Asamaal, Jetter og Trolde havde deres Himmerig. Sagamanden Thorkild Adelfar eller den Vidtbereiste, siger man, tog sig da paa at være Veiviser, og ledsagede Kongen til Geirrodsgaard, men maatte siden fare alene til Udgaard, for at spørge Utgardilof eller Udgaards Lofe, hvor Kongens Sjæl skulde hen efter Døden, og herom har vi da en heel Reise-Beskrivelse hos Saxe, der vel ikke er at tage lige efter Bogstaven, men er dog meget morsom. Thorkild fandt for Resten Udgaards Lofe siddende i en mørk Hule i Bolt og Jern, og da han trak et Haar af Troldens Skiæg for at vise Kongen, naar han kom hjem, blev der saadan en Lugt og Stank, og saadant et Mylr af Hugorme, som spyede Edder og Forgift, at da Thorkild endelig slap ombord, havde han kun Fem tilbage af alle sine Følgesvende, og af de Fem mistede endda den Ene Haanden, den Anden Dinene og den Tredie hele Hovedet, førend de kom ud af Troldens Farvand. Siden, hedder det, blev Thorkild forslaaet af Binden til Tydskland, hvor han fik Nys om Christendommen, og kom selvtredie hjem til Danmark; men da Kong Gorm hørte Udgaards Lofe, som han kaldte sin Gud, asmale i al hans Vederstyggelighed, da tog han sin Død derover og sprak af Harmen, saa det hele maa være et Eventyr, digtet med Flid, til i en Bignelse at fremstille det danske Sedenskabets Banvid og Hælsot.

Unsgar.

Der var i de Dage en Jydsk Nisse-Konge, ved Navn Harald Klak, som, da han ikke kunde staa sig, reiste ud til Reiseren i Tydskland, en Søn af Karl den Store, og lod sig døbe, og han fik da, foruden anden Hjælp, en Præst hjem

med sig (826 e. Gh.) ved Navn Ansgar eller Esger, som var en meget from og god Mand, og kaldes sædvanlig „Nordens Apostel“, fordi han var den Første, der arbejdede paa at indføre Daab og Christendom, baade i Danmark og Sverrig. Harald Klaf hører man siden ikke meget til, men der var en anden Konge i Danmark, Harek eller Hjerik, som vel ikke selv lod sig døbe, men gav dog Ansgar Lov til frit at forkynde Christendommen allevegne i hans Rige, og de første Kirker hertillands blev da bygt i Slesvig eller Sædeby og Ribe. Da Kongen nu hverken selv lod sig døbe, eller nødte Nogen til det, gik det naturligviis meget senere med Christendommens Indførelse i Danmark end mange andre Steder, men det var just godt, fordi Troen er en fri Sag, som ingen kan tvinge Folk til, og Hykleri er meget værre end aabenbart Hedenskab.

Ansgar arbejdede for Resten utrættelig i hele fyrretive Aar, som det er en Fornøielse at læse om i hans Levnetsbeskrivelse af hans kiære Discipel Kimbert, og at det ikke var forgæves, seer man bedst deraf, at den samme Christne Tro som han forkyndte, findes her dog endnu efter tusind Aars Forløb.

Hele fyrretive Aar
 Gik han som paa Gløder,
 Mødte dog i Kongens Gaard,
 Hvad alt Surt forsøder:
 Skjoldung-Drotten duehvid,
 Bennesalig, engleblid!

Er din Herre som hans Svend,
 Sagde han med Vre,
 Dgfaa Christi gode Ven
 Gierne jeg vil være,
 Døb kun du, men far i Mag!
 Troen er en Sjertesag!

Det var først fra Sædeby,
 Anguls Jarlesæde,
 Klokke-Klang lød høit i Sky,

Hvorved Trolde græde;
 End om Aser hundred Aar
 Harpen klang i Leiregaard!

Thyre Dannebod.

Thyre Dannebod var en Engelsk Prindsesse, christelig født og opdraget, og dog gift med Gorm den Gamle, en grim Hedning, som igien havde samlet Danmark under een Konge og forfulgde de Christne i Jylland, men Thyre fik ham dog endeel formildet, og kaldes Dannebod eller Danmarks Opreisning, fordi hun baade vandt Skaane til Riget igien og bygde Bolden Dannevirke ved Eideren til Landeværn imod Tydskerne. Hun og Gorm skal ligge begravede hver i sin Høi ved Jellinge Kirke, hvor man ogsaa har fundet deres Ligsteen med Runestrift, og vi kiender allesammen Bisen om Dannevirke, hvori det hedder:

Dannemark vi nu kan ligne
 Bed en freblyst Bang,
 Himlen den med Frugt velsigne,
 Fryd og Fuglesang!
 Gid som Korn oppore Knegte,
 Der vil frist for Marken sægte,
 Føre Dannebod paa Tale,
 Naar hun er i Dvale!

Sarald Blaatan.

Sarald Blaatan var en Søn af Gorm og Thyre, og kaldes sædvanlig den første Christne Konge i Danmark, som flyttede fra Leire til Roskilde, og ligger der begravet i Domkirken; men just derfor var det naturligviis de Christnes Lyst at rose og Hedningernes at laste ham, saa om ham siger de gamle Folke-Sagn dem selv imod, og bliver derved uefterrettelige. Kun derom er man enig, at han faldt

ynkelig, i en Krig mod sin egen Søn, som stod i Spidsen for Hedningerne.

Man fortæller ellers ogsaa, at Harald var just ovre i Jylland for at faae en uhyre stor Kampesteen slæbt fra Stranden til Thyre Dannebods Grav, og havde spændt baade Folk og Fæ for den, og spurgde saa en Veisfærende, han mødte, om han nogentid havde seet Folk trække saa stort et Stykke, men fik meget uventet til Svar: ja, igaar, paa Viborg-Landsthing, saae jeg Folk trække hele Danmark fra dig til Svenn, døm nu selv, hvilket Stykke var størst!

Saaledes fik ogsaa Danmark at finde, hvilken Ulykke det er, naar Folk med knyttede Næver vil lukke hinandens Dine op eller ombende hinandens Hjerter.

Svenn Tvestiæg.

Svenn Tvestiæg var den forlorne Søn, som lod sig lokke til at bære Avindskjold mod sin egen Fader, og det var der naturligviis ingen Lykke ved. De, der havde hjulpet ham til den dyrekøbte Seier, var en Flok hedenste Kæmper, som var vandret ud fra Danmark, og havde bygt sig en Brattingsborg ovre paa den Pommerste Kyst, ved Navn Jomsborg, og disse Jomsvinger fangede siden Svenn, man siger hele tre Gange, saa han maatte løskløbe sig i dyre Domme, og tilsidst var dertil intet andet Raad, end at Dannekvinderne maatte lægge deres Guldsmykker og Ringe sammen til Løsepenge, men derfor gav Kong Svenn dem ogsaa Arveret, som de før havde savnet.

Paa sine gamle Dage skal Svenn baade selv være blevet Christen og have gjort sig megen Umag for med det Gode at faae Sællandsfarene ombendt, og det kan nok være muligt, men lige vist er det dog, at han i sin sidste Tid, ved Hjælp af Jomsvingerne, huserede slemt i England og

sparede der hverken Kirke eller Kloster, saa, da han i det Samme døde pludselig, troede Engelmændene, det var deres Skytshelgen, der havde dræbt ham.

Toke Skytte.

Toke Skytte var det, der skød **Harald Blaat**, som, selv efter Sagnet hos **Saxe**, havde nødt ham baade til at flyde et Væle af sin egen Søns Hoved, og at løbe ned ad **Kullen** i **Skaane**; men hvem han ellers var, og hvoraf det dødelige Fiendskab mellem ham og Kong **Harald** reiste sig, det hører vi først af **Islænderne**, som havde deres store Morstab af at høre og føre gamle Fortællinger om hele **Norden**, og skrev dem op tilsidst i de saakaldte „**Islandske Sagaer**“ eller **Sæger**. De har da ogsaa en lang Fortælling om **Toke Skytte**, som de kalder **Palne-Toke**, hvorefter han skal have været en **Syens** Høvding, og **Svenn Tveskiægs** Fosterfader, og den sidste Kæmpe for det gamle **Seden** i **Danmark**, og saa kan man godt forstaae, der maatte være en Strid paa Liv og Død imellem ham og den første **Christne Konge**, der ogsaa, meget **uchristelig**, vilde tage alting med **Staalhandsker**.

Efter **Islændernes** Sigende havde **Palne-Toke** da ogsaa grundet **Jomsborg**, som **Saxe** kalder **Julin** og tilskriver Kong **Harald** dens Anlæg paa den **Pommerske** Kyst for at holde **Venderne** i Aue, og det var i alt **Fald Palnetoke**, som her sankede en Flok vilde, hedenske Kæmper om sig, især fra **Syen**, **Skaane** og **Bornholm**, som, i **Svenn Tveskiægs** Tid, blev, under Navn af **Jomsvikinger**, en Skrak for hele **Norden**, indtil Kiernen af dem med **Bornholmeren Bue Digre**, eller **Thykkert** i **Spidsen**, fik deres **Banesaar** oppe i **Norge**, hvor de holdt et stort **Søslag** i **Sulefjorden** med den berømte **Sakon Jarl** paa **Lade**. Da denne **Sakon Jarl** nu selv var en stor **Forsægter** af det gamle **Nordiske Seden**,

faa seer man heraf, hvordan Hedningerne selv ødelagde hinanden i Svann Tveskiægs Tid, og da Resten af Joms-vikingerne, under Skaaningen Høie-Thorkild, enten satte Livet til eller lod sig døbe paa det Engelske Tog, saa var det en sølgelig Sag, at det Danske Hedenskab sov ind med det Samme, især da der under Knud den Store kom mange Engelske Præster til Danmark, som dengang var meget klogere baade paa Skriften og alt Andet end Dansterne.

Knud den Store.

Knud den Store, en Søn af Svann Tveskiæg, som til en Tid (efter 1030) var Konge baade over Danmark, Norge og England, er i den store Verden den Navnkundigste af alle Danske Konger, men da han næsten altid varovre i England, hvor han ogsaa ligger begravet, og glemde hartad sit lille, uanseelige Fæderneland over det store og prægtige Verdens-Rige, saa har Saxe under ham kun eet mærkeligt Folke-Sagn, det nemlig om Tymme Sællandsfar, som under et stort Slag i England reddede Danehæren. Det Bedste, man veed om Knud, er ogsaa hvad Engelsemændene fortæller, at da Smigrere havde sagt, at han regierede over Jorden, ligesom Vorherre over Himmelen, lod han en Dag sin Stol flytte ned til Floden, førend Høivandet kom, og sagde til Floden: vov ikke at væde din Herres God! men da Vandet steg ligesuldt, sagde han til Smigrerne: kan I nu see, hvem der raader? og siden vilde han aldrig bære Guld-Kronen. Han havde for Resten tre Sønner, som fik hver sit Rige, men de døde inden kort Tid Allesammen uden Børn, saa det fik snart (1042) Ende baade med hans Æt og hans Herlighed.

Svann Æstridsen.

Svann Æstridsen var en Søn af Knud den Stores Søster Æstrid, og da Knuds Sønner var døde, vilde de

Danske endelig have ham til Konge, som dog paa Moders Side var af den gamle Slægt, men han maatte i mange Aar slaes med de Norske Konger om Riget, førend han fik Lov til at beholde det i Fred, og skøndt han var en tapper Krigsmand, tabde han dog næsten alle de Slag, han holdt. Saaledes var det kun med Nød og neppe, han slap fra det store Søslag i Nisaa, ovre under Halland, som han holdt med den Norske Harald Haardraade, og man fortæller, at da han paa Flugten deraf kom forklædt ind til Karl Bonde i Halland, maatte han ikke blot høre af Bondens Kone, at Kongen af Danmark var baade en Staffel og en Kryster, men da han tørde sig midt paa Haandklædet, snappede Konen det fra ham, som en Tølpes, der gjorde hele Klædet vaadt paa een Gang. Svenn var imidlertid dog meget elsket i Danmark, og overlevede alle sine Gienvordigheder, og blev Stamfader til en ny Konge-Slægt, som med ham beholdt Thronen over halvfjerde Aarhundrede (1047—1412).

Under Svenn Estridsen levede Engelsen Villum eller Vilhelm, som var Biskop i Roskilde og bygde Domkirken, og deres Benskab i Liv og Død er blevet meget berømt, som der staaer i Bisen:

Bisp Villum stod i Kirke-Ror;
Nu graver flink, I Svende!
Dg graver brebt, thi brat i Jord
Skal sænkes Rister tvende,
Thi hvile vil jeg hos Kong Svenn,
I Jordens Skød, som Ven hos Ven!

Knud den Hellige.

Knud den Hellige var En af Svenn Estridsens mange Sønner, hvoraf fem regierede paa Rad efter hverandre, og er især blevet navnkundig for den sørgelige Maade, han kom af Dage paa, thi Jyderne, og især Vendelboerne, gjorde Oprør imod ham, de forfulgte ham over til Syen og myrdede

ham der i Odense, i den Kirke, som endnu efter ham kaldes Sanct Knuds Kirke. Aarsagen var hans overdrevne Stræng-
hed ikke blot med at affkaffe Vikings=Togene, som var en
indgroet Vane, men ogsaa med at paanøde Folk Christen-
dommen, som hidtil havde været og altid skulde være en fri
Sag; og endelig med at paalægge Tiende til Geistligheden,
som var en ny ulovlig Skat og Tynge. Til dette Konge=Mord
(1086), som man aldrig havde troet mueligt i Danmark,
lod Jyderne sig især forlede af en Falske=Blakke, som,
under Skin af at mægle Forlig mellem Kongen og Folket,
gød paa begge Sider Dlie i Ilden, og det maa dog heller ikke
glemmes, at En af Kongens Brødre, Bent, og mange gode
Dannemænd forsvarede ham til sidste Blodsdraabe. Paa
Strængheden nær var Knud ogsaa en hyperlig Konge, som
der staaer i hans Bise:

Danmark sig glæder og fryder med Skiel,
Det stander i feireste Grøde,
Uthyster og Trolde er slagne ihjel,
Og Afguberi er lagt øde!
Den æble Herre de vog med Uret!

Oluf Hunger.

Oluf Hunger var En af Sellig=Knuds Brødre, og
skiondt han var udenlands, da Ulykken skedte, ansaaes han dog
for at have været i Ledtog med Oprørerne, saa da han blev
Knuds Eftermand og der kom Misvært, Hunger og Dyrtdid i
Landet, toges det for en Straf baade over Kongen og Folket.
Saaledes skal han da ogsaa have taget det selv, og Rim=Kro-
niken lægger ham de Ord i Munden:

Om Juleaften det syvende Aar,
Da havde jeg ei uden Rugbrød tre,
Det gjorde mig i mit Hjerte Bee.

Jeg satte mig ned med Haanden under Kind,
 Og bad til Gud med Hjerte og Sind,
 At han vilde lægge mig Straffen paa,
 Og over mit Folk misfundes saa!
 Vorherre, han hørde min Bøn saa brat,
 Jeg bøde den samme Julenat!

Erik Siegod.

Erik Siegod var ogsaa en af **Knuds** Brødre, og hans Tilnavn siger selv, hvor almindelig elsket og livsalig han var. Da der nu ogsaa i hans Dage var Frugtbarhed og Velstand i Landet, saa gik det Folket meget nær, da han døde paa en Pillegrims-Reise til den hellige Grav (1103), som just paa den Tid ved det store Korstog var kommet i de **Christnes** Hænder. Det var imidlertid ikke for at slaaes med de Bantroe, Kong **Erik** reiste til **Jerusalem**, men til en kongelig Bod, fordi han i et Slags Raseri havde slaaet fire uskyldige Mennesker ihjel, og det kom af en Spillemand, som Kongen selv nødte til at bevise, hvad han havde pralet af, at han kunde gjøre Folk gale med sit Spil.

Paa sin Pillegrims-Færd kom for Resten Kong **Erik** ogsaa til **Maglegaard** eller **Konstantinopel**, hvor der tjende mange **Danskere** i den Græske Keisers Livvagt, de saakaldte **Væringer**, og derfor turde Keiseren gierne knap ladt ham komme ind i Staden, men gjorde dog siden megen Ære ad ham, og lod ham blandt Andet male af fra Top til Taa, fordi han var saadan en deilig Mand og ret en Kæmpe baade i Kræfter og af Høide og Førlighed.

Knud Lavard.

Knud Lavard var en Søn af **Erik Siegod**, og vel blev han aldrig Konge i **Danmark**, men kun Hertug i **Slesvig** og Konge i **Venden** (**Holsten** og **Meklenburg**), men han

var dog saa mægtig og elsket i Riget, og blev Fader til saa berømt en Danekonge, at han alle Dage vil have et meget kongeligere Navn i Danmarks Krønike, end hans Farbroder Niels, som da bar Kronen. Denne Knud Lavards Held og Lykke blev ham imidlertid meget misundt, især af hans Frænde Maagens Nielsøn, som nødvendig i ham maatte see en farlig Medbeiler i Kronen. Da nu Maagens var en Ridning, som havde bidt Hovedet af Skam, loffede han Knud til sig i Harrested Skov (lidt fra Ringsted), og stjal Livet af ham paa de Hellige-Trefonger-Dag (1131), skiondt sig selv til liden Baade, thi Søllandsfarene, med den høiadelige Skjalm Hvides Søner i Spidsen, foer strax i Harnisk og gjorde paa Landstthinget Maagens fredløs, og der udbrod en Borger-Krig, hvori baade Maagens og hans Fader, Kong Niels, satte Livet til (1134).

Hertug Knud blev begravet i Ringsted Kirke, hvor man endnu seer mange af hans Utmænds Rister, og man siger, at ved hans Tordefærd sprang der en Kilde op underveis, hvor man hvilede med Ligbaaren, som der staaer i hans Bise:

Paa Stedet, hvor Hertugen han blev myrt,
 Monne strax en Brønd opvælde,
 Ufsyldigt Blod haver med sig ført
 Sit Tegn i den klare Vand-Kilde.

At bygge paa Gud, er Tryghed stor,
 Han Sine vil ei undfalbe;
 Han straffer alvorligen Falsk og Mord,
 Baade her og hisset med Alle!

Valdemar den Store.

Valdemar den Store var en Søn af Knud Lavard, men fødtes først otte Dage efter sin Faders ynkelige Mord, saa han havde kun daarlige Udsigter, og maatte en Stund see paa, hvorledes Andre reves om Danmarks Rige, hvoraf det nu

syndes, som hver Stridsmand skulde tage sin Part. Imidlertid var dog Lykken Danmark saa god, at Valdemar omsider (1157) beholdt det Hele, og forsvarede det vældelig mod Venderne eller Slaverne paa Rygen og i Pommern, som, under Borger-Krigene i Danmark, spillede Bas i Østersøen og brandskattede idelig de Danske Kyster. Kong Valdemar nøiedes heller ikke med at forsvare sig, men betalte Slaverne med rigelig Mynt, indtog Rygen, med dens Hovedstad Arkona, og brandskattede Pommern, men han havde ogsaa i Skjalm Hvides Sønnestøtter: Biskop Axel (som Latinerne kalde Absalon) og hans Broder Esbern Snare, to store Helte og sjældne Benner til sin Tjeneste, saa det var mest i Glandsen af deres Bedrifter, han glimrede. Disse to Brødre var født i Sjenneslev ved Soer, og i Soer stiftede de et Kloster, hvor siden Academiet eller den adelige Høiskole var, med de Vilkaar, at Munkene skulde blandt Andet skrive Danmarks Krønike, saa vi maae ogsaa takke dem for den Rim-Krønike, der siden blev fundet i Sorø-Kloster, og var den første Danske Bog, som blev trykt herinde. De, med hele deres Slægt, ligger da ogsaa begravede i Sorø-Kirke, som der staaer i Visen:

Sammen de sove i Danevang,
 Skoven staaer deilig og grøn,
 Sammen de svøve i Heltesfang,
 Den Sommer og den Eng saa godt kunne sammen!

Viser om dem, fra Mærk og Raa,
 Skoven staaer deilig og grøn,
 Svinger sig vidt over Bølgen blaa!
 Den Sommer og den Eng saa godt kunne sammen!

Valdemar Seier.

Valdemar Seier var en Søn af Valdemar den Store, og havde en Tidlang Lykken med sig, saa han undertvang hardtad hele den søndre Kyst af Østersøen, ligesom Elben til

Esthland, og i Esthland, hvor han sloges med de hedske Sørøvere, var det, man siger, at Dannebrogss-Fanen faldt ned fra Skyerne; men siden vendte Lykken Kong Valdemar Ryggen, saa en Tydsk Greve fik Held til at fange ham paa Lys ved Fyen, hvor han laae paa Jagt, og næsten alle de undertvungne Lande rev sig løs.

I denne Valdemars Dage var det, Saxe Runemester blev færdig med Danmarks Krønike, som Biskop Axel havde faaet ham til at skrive, og det er en herlig Bog, som vi maae takke snart for Alt hvad vi veed om Danmark, ligesaa Dan til Valdemar den Stores Død, for han nøiedes ikke med hvad han kunde finde i Bøger, men samlede alle de Sagn og Viser fra gammel Tid, som da var i Folkemunde, men vilde nu for længe siden været glemt, naar han ikke havde skrevet dem op.

Denne Kong Valdemars Dronninger, Dagmar og Beengjerd, er ogsaa blevet meget navnkundige, men vi veed ikke Andet om dem, end hvad der staaer i Kæmpe-Viserne, hvor Dagmar løstes til Skyerne, men Beengjerd faaer Last og Skam, og dog var det hendes Afkom, der arbejdede sig, thi Dagmars Søn, Valdemar, blev skudt af Banvare paa Kefsnæs, til hans Faders store Sorg, som der staaer i Visen:

Hans Fingre de knak, der han dem vreb,
Af Sorrig han Tænderne sammen beeb!

End mindes vi, sagde han, Lys-Jagt,
Men nu er faldet al Danmarks Magt!

Som Stormen afflaaer det møbne Korn,
Saa ligger nu Dannemarks Saab og Horn.

O Danmark! om du din Skabe forstod,
Da maatte du græde det klare Blod!

Herester paa Kefsnæs for Besten-Bind
Ei skal sig bjerge nu Raa eller Hind!

Paa Kefsnæs, hvor før stod Eg og Bøg,
Herester skal groe skarns Hundeløg!

Med Beengjerd, „den bedste Blomme“ som hun kaldes i Kæmpe-Viserne, havde Valdemar derimod tre Sønner: **Erik**, **Abel** og **Christoffer**, som baade overlevede ham, og blev, alle Tre, Konger i Danmark, den Ene efter den Anden, men kun til Ulykke, Sorg og Bedrøvelse for Land og Rige; thi **Erik** var saa haard imod Bonden, som dog er Landets Styrke, med ny Skat og Tyngge paa Jorden, at de kaldte ham „Plovpenning“; **Abel** lod sin Broder skammelig myrde, for selv at blive Konge; og da den tredie Broder, **Christoffer**, kom paa Thronen, beholdt **Abels** **Alt** dog **Slesvig** eller **Sønder-Jylland**, og gjorde siden, i Ledtog med de **Solstenke** Grever, Danmark al den Fortræd, de kunde. I de tohundrede Aar, fra **Valdemar Seiers** Død (1241) til den **Oldenborgske** Stamme (1449), havde derfor Danmark en sur Tid at gennemgaae, og det er et stort Guds Under, at det dog holdt sammen og ikke blev splittet ad i mange Stykker, thi det stiledes baade vore **Kaboer** og de Fleste af **Herremændene** paa, og der var ikke en Eneeste af Kongerne, som ret havde Hjerte for de Ringe og saae paa det almindelige Bedste. **Herremændene** greb om sig, saa Kongens Hænder blev bundet, og næsten alle de smaa **Leiidommere** blev **Træl-Bønder**, **Bisperne** og **Klosterherrerne** eller **Abbederne** kappedes med de verdslige **Herremænd** i alle Maader, alt det Gamle blev glemt og det Ny var ikke værdt at nævne, saa **Rim-Kroniken**, som immer blev mere vandet, og nogle **Kæmpe-Viser**, mest meget sørgelige, er **Alt** hvad der fra den Tid vidner om, at Danmark dog ikke reent forgik under **Næve-Ret** og **Munke-Latin**.

Erik Glipping.

Erik Glipping var en Søn af **Christoffer** den Første, og man veed ikke Andet om hans Regiering, end at han laae i Riv og Strid baade med dem i **Slesvig** og **Solsten**, og

med sine egne Bisper og Adelsmænd, saa vi skulde sprunget ham over, hvis han ikke var kommet saa ynkelig af Dage (1286) i en øde Lade, i Finderup (ved Viborg), hvor endeel sammenrottede Herremænd, med Marsk Stig i Spidsen, brød ind om Natten og myrdede ham. Da de saa, som følgerigt var, blev gjort fredløse for deres Ridings-Værk, bygde de dem en Røver-Borg paa den lille De Hjelm, under Mols (østen for Ebeltoft), og bar Avindskjold mod deres Fæderneland, til endeel af dem, som Kane Jonsen, havde fundet deres Død paa Ketterstedet, og Resten paa andre Maader.

Herom handler mange Kæmpe-Viser, hvoraf En begynder mærkelig saa:

Der ere Saamange i Danmark,
Som alle ville Herrer være,
Dg de ride dennem til Kiber By,
At lade sig Klæder stiare,
Dg nu staaer Landet i Vaade!

Dg en Anden slutter ligesaa mærkelig:

Den Bonde han ganger paa Marken ud,
Dg saaer han der sit Korn:
Hjelp os, Gud-Fader i Himmelrig,
For nu haver Hjelm faaet Horn!

Gud naade os arme Bønder graa,
At Glipping han skulde regiere,
Dg var til Verden han aldrig født,
Da havde det baadet os mere!

De store Ege, i Skoven staae,
Naar de ubi Storm omfalde,
Da staae de ned baade Hassel og Birk,
Dg andre smaa Dmper med Alle!

Marsk Stig selv var vel mest undskyldt, da Kongen nok havde gjort hans Egteskab og dermed hele hans Huus ulykkeligt, og det er en meget hjertelig Vise, vi har om hans Døtre, som begynder saaledes:

Marst Stig han haver sig Døttre to,
 Saa frank en Skæbne monne de faae,
 Den Elbste tog den Ungste ved Haand,
 Og de foer vide om Verden!

Niels Ebbesen.

Niels Ebbesen var en Jydsk Herremand, som boede paa Nørreriis, i Grevens Tid, det vil sige, da de to Holstenske Grever, Geert af Rendsborg og Johan af Kiel havde skilt Erik Glippings Søn, Christoffer den Anden, ved Kronen og deede Riget som et Kov, saa Grev Johan folgte Skaane til Sverrig, og førde i Ring med Sælland og Smaa-Derne, mens Grev Geert spillede op med Syen og Jylland. Da saa Grev Geert mærkede, at Jyderne, som ikke godt taaler strengt Herskab, især naar det er Tydsk, begyndte at knurre, med Niels Ebbesen, Niels Bugge paa Sald, og andre Herremænd i Ryggen, saa hvervede han sig en heel Krigshær af forvovne Kroppe, ude fra Tydskland, og med dem lagde han sig til Borgleie i Randers, for at tugte Jyderne og kvæle deres Knur i Jødselen. Da var det, Niels Ebbesen, en Foraars-Nat (1340), vovede sig ind i Randers kun med tresindstyve Følgesvende, overfaldt og dræbte den „kullede Greve“, som de kaldte ham, kastede Broen af ester sig og slap i Behold, men faldt dog Naret ester ved Skanderborg, i Spidsen af de Jydske Bønder, som ikke kunde hamle op med de udlærte Tydske Krigsfolk, under Grev Geerts drabelige Søn, Staal-Henrik.

Mere veed vi ikke om denne mærkelige Tildragelse, som Danmark ventelig maa takke for at det endnu er et frit Kongerige, og det er derfor ligesaa naturligt, at Niels Ebbesen maa høre ilde i Holsten, som at han berømmes i Danmark, hvor man snart begyndte at synge:

Gud glæde din Sjæl, Niels Ebbesen!
 Du varst en Dansker Gælt,
 Saa gierne vilde du dit Fæderneland
 Bed fremmede Gæster skilt.

Christ signe enhver god Danneføvend,
 Som haade med Mund og Haand,
 Uden Skromt og Tant, med Flid og Tro,
 Vil tjene sit Fæderneland!

Dg nu begynder vi igien at synge:

Forgangen er siden femhundred Aar,
 I Lyft og Røb,
 End Dannebrog vaier og Danmark staaer
 I Aftenrød.
 Rappes nu, alle Smaafugle i Lunten!
 Nu er til Sang om Niels Ebbesen Stunden!
 Lad Lybsterne græde for Danmark!

Valdemar Atterdag.

Valdemar Atterdag var en Søn af Christoffer uden Land, og i sin Ungdom flakkede han ogsaa omkring udenlands, uden vel at tænke stort paa Danmark, men da den „fullede Greve“ var borte, og Valdemar hørde, at Folk herinde længedes efter ham, for at blive de Fremmede kvit, umagede han sig dog herind (1340), og fik det deilige Tilnavn „Atterdag“, fordi det lykkedes ham at samle hele Danmark sammen igien, og Dannemænd fandt, at indfødt Herkab, om end maadeligt, var dog mod det Fremmede som Dag mod Nat. Med den Tro staaer og falder ogsaa Danmark, saa den Mennekes Alder (1340—75), Valdemar Atterdag sad paa Thronen, maa endnu, trods al Ulæmpe, være os en Høitid, og i det saakaldte Gaase-Taarn seer vi endnu en Levning af Vordingborg Slot, som Valdemar gierne skal have kaldt sit Himmerig paa Jorden. I hans Dage havde vi ellers den store

Best, som, under Navn af den „Sorte Død,“ gif Verden rundt og bortrev ogsaa Kong Atterdag. I Rim-Kroniken hedder det skielmsk nok:

Immer er Muus, alt som hun maa,
 I fattig Kones Rose,
 Men kommer Katten, og driver hende fra,
 Deraf hun libet tør rose;
 Hvor Musen og Katten gjør begge Gæt,
 Der pleier god Bonde at tabe,
 Uden han seer dertil fuldvredt,
 Da holdes han for en Abe!

Dronning Margrethe.

Med Valdemar Atterdag uddøde Svann Estridsens Mandstamme, thi hans Søn Christoffer døde førend han, men hans Datter Margrethe, som var gift med Kongen af Norge, forstod saa godt at fiske i rørte Vand, at hun blev Keiserinde over alle tre Nordiske Riger. Sverrig, hvis Kongestamme ogsaa var uddød, havde nemlig faaet en Tydsk Hertug, Albrekt af Meklenborg, til Konge, som man var yderst misfornøiet med, saa en stor Deel af de Svenske Herrer indkaldte selv Dronning Margrethe, og skjøndt Albrekt kun loe ad det, kaldte hende Skjorte-Kongen og sendte hende en Glibesteen at hvæsse sine Synaale paa, saa tabde han dog Slaget ved Falkøping mod hendes Stridshovedsmand, Iver Lykke, faldt selv i Fangenskab og maatte give Afkald paa den Svenske Trone. Saa var det, Dronning Margrethe (1397) fik udgjort, paa en stor Herredag i Calmar, at Danmark, Norge og Sverrig skulde herefter altid have fælles Konge, og skjøndt denne saakaldte „Calmarske Forening“ gif snart overstyr, blev Danmark og Norge dog ved at staae fast og Brast med hinanden over firehundrede Aar (1397—1814) og skiltes endda kun ad med skarpe Sværd.

Dronning Margrethe ligger begravet i Roskilde Domkirke, og paa Kisten er hendes Billede udhugget i hvidt Malm, som der staaer i Roskilde-Nim:

Hvad er det, som midt i Nat
Skinner hist saa hvidt og mat?
Det er Nordens Amazone,
Med sin brede Trilling-Krone,
I sin hvide Gienfærds-Dragt,
Ihi i saadan Dødnings-Pragt
Hun i Nord ved Midnatstide
Synes i sin Borg at skrive!

Det vil da sige, det var en forfærdelig død Tid, Dronning Margrethe glimrede i, som man ogsaa kan see paa Ræmpevisen om Iver Lykke fra Skanderborg og Kong Albrekt, men Gnist af Liv var dog tilbage, ligesom i Visen, naar det lyder om de Danske:

Det skedte paa en hellig Søndag,
At de monne Messen høre,
Siden foer de til Øresund,
Dg lode sig overføre.

Dg de rede over de Skaanske Bjerger,
Dg over de grønne Enge,
Det var stor Æst at see derpaa,
Hvor de lode Hestene springe!

Christian den Første.

Dronning Margrethes Søn Olav døde længe før hun, og efter hendes Død (1412) skulde da først en Pommerink (Grik) og saa en Bairer (Christoffer), langt ude af Slægten, styre de tre Nordiske Riger; men det vilde slet ikke gaae. Alle var misfornøiede, rovgierrige Herremænd sloges daglig med hinanden og udsugede Folkene, og Bønderne gjorde Op-

rør, i Sverrig under Engelbret, og i Thy og Vendsyssel under Henrik Tagesen, om hvem der staaer i Bisen:

Det var Henrik Tagesen,
Han værgeb sig saa vel,
Efter at han var sunket i Knæ,
Sjv Mand han slog ihjel!

Da derfor Christoffer af Baiern døde (1448), valgde Svenskerne sig en indfødt Konge, og de Danske valgde Grev Diderik den Lykkelige Søn Christian af Oldenburg, som ogsaa blev Hertug i Slesvig og Holsten; kun Skade, at han for at vinde Holstenerne lod sig vælge i Slesvig, der, som et dansk Lehn, skulde hjemfaldet til Kronen. Hermed begyndtes et nyt Tidsrum, hvori Danskheden, vel meget langsom, men dog kiendelig, levede op igien under den Oldenburgske Stamme, som nu har beklædt Thronen i fulde firehundrede Aar. I al den Tid har da ogsaa Kiøbenhavn været Hovedstaden, og allerede under Christian den Første, som regierede en heel Menneſke-Alder (1449—81), blev baade vor Studi-gaard eller Høiskole (Universitetet) oprettet, og den Danske Rimkrønike fra Soer udgivet paa Prænt, begge Dele Livs-tegn og Forløbere for det Kæmpeskrift, som skedte ved Morten Luthers Hjælp, da ogsaa Danmark affastede Pavedømmets Nag, seiede Latinen ud af Kirken og indførde Moders-maalet, der altid hos et Folk er Livs-Manden og Hjertesproget.

Med Christian den Første slutter vor gamle Rim-Krønike, og i Tillegnelsen til ham, af Broder Niels fra Soer, staaer der ganske mærkelig:

Jeg har ikke druffet af den Franske Vin,
Ei heller af hende, som groer ved Rhin,
Det er min høieste Kære;
Jeg faaer give mig nu til Taal,
Og skrive og rime alt paa det Maal,
Min Faber og Moder mig lær'e!

Hans.

Hans var Christian den Førstes ældste Søn, og fulgde ham paa Thronen i Danmark og Norge, ja selv, for en kort Tid, i Sverrig, men navnkundig er han kun af det store Nederlag, han, som hele Nordens Konge, leed paa et Tog imod Bønderne i Ditmarsken, en lille Krog mellem Eideren, Elben og Vesterhavet, som, ligesiden Valdemar Seiers Dage, havde tappert forsvaret sin Frihed baade mod de Solstenske Grever og de Slesvigske Hertuger. Kong Hans brød ind med en stor Krigshær (1500), men, med sine mangfoldige Vandgrøfter og store Moradser, er Ditmarsken en vanskelig Mark for Krigsfolk, og da Kong Hans rykkede usorgtig frem, kom han i Klemme mellem Meldorp og Hemmingsted, hvor Bonden Volf Isebrand stod fast med sine Landsmænd, saa der faldt Herremænd i Skofketal, og det var kun med Nød og neppe, at Kongen og hans Broder, Hertug Frederik, undkom.

Et halvt Aarhundrede senere (1559) maatte Ditmarskerne imidlertid dog bukke under for deres mægtige Naboer, og har siden rolig fundet sig i et mildt Herredømme.

Christian den Anden.

Christian den Anden, Søn af Kong Hans, naaede ogsaa for et Dieblif, at blive Konge over alle de tre nordiske Riger, men er dog egenlig kun navnkundig af sin Grusomhed, hvormed han, i det „Stokholmske Blodbad“ lod mangfoldige Svenske Herrer henrette (1520), og af sin derpaa følgende Ulykke, da han maatte gaae i Landflygtighed, blev fanget med List og smidt i Taarnet, hvor han maatte henslide mange sørgelige Aar (1532—59). Han var imidlertid godt lidt af Borger og Bonde, som naturligviis undte deres strænge Herstab: Adel og Geistlighed, al den Tugt de kunde faae,

og imellem Kong Christians gode Benner var der en ægte Dannemand, Christen Pedersen fra Svendborg, som fik Saxes Danmarks-Krønike trykt i Paris, oversatte Holger Danskes Krønike, udgav Peer Laales Samling af danske Ordsprog, og vilde gierne have gammel Danskhed gienfødt i alle Dele, men han havde ikke Kræfter til rigtig at føre det ud, og blev desuden tidlig, ved at gaae i Landsflygtighed med Kong Christian (1523), saa godt som tabt for Danmark. Et af de bedste Minder, vi har om Christian den Anden, er „Amagerne“ i Høllænder-Byen, som han kaldte ind, og som vel har været vore bedste Lære-Mestere i at dyrke Kiøkken-Urter.

Fra nu af var den Calmarske Forening aldeles opløst, thi efter det Stokholmske Blodbad valgde Svenskerne sig en indfødt Konge i Gustav Vasa, som blev Stamsfader til en vældig Slægt, og i hele tohundrede Aar (1523—1720) var Krigene mellem Danmark og Sverrig næsten de eneste Bedrifter i Norden.

Christian den Tredie.

Christian den Tredie var ogsaa en Sønesøn af Christian den Første, men en Søn af Frederik den Første, som Adelen gav Kongenavn, da den gjorde Oprør mod Christian den Anden, og da Kong Frederik var død (1533), gav Lybekkerne for, at de vilde sætte den fangne Kong Christian paa Thronen igien, hvorved der opkom en Borger-Krig, kaldet „Grevens Feide“, saa Christian den Tredie maatte bruge Magt, og selv beleire Kiøbenhavn, før han blev fast i Højsædet. Det Første, han saa brugte sin Overmagt til (1536), var at fængsle alle Rigets Biskopper og nøde dem til at afstaae alle de Godser og Herregaarde, der laae til Bisper-Stolene, og alt Dette, saavel som Kloster-Godserne, deelde

faa Kongen og Adelen imellem sig, hvad kun var en daarlig Ret, da ikke Folket fik sin Deel men Adelen ovenikøbet derved fik Tiende-Frihed; men Geistligheden havde i Pavedømmets Tid spændt Buen saa høit, at den maatte bryde, saa det gik den ikke stort bedre i Nabolandene, nu da Morten Luther var opstaaet i Tydskland, og havde oplyst efter Skriften, at Christi Statholder og Apostlernes Efterfølgere maatte ikke have deres Rige, Magt og Ære af „denne Verden“, men skulde kun have Lov til frit at forkynde Evangelium og maatte, saa godt de kunde, leve af Evangelium.

• Dette, at Bisperne mistede deres Godser og Embeder, Klosterne deres Munke og Paven i Rom sin Myndighed, samt at vi fik Bibel, Alterbog og Psalmebog paa Dansk, istedenfor paa Latin, og lutter Præster, der vilde præke efter Luthers Catechismus, det kalder man hos os „Reformationen“ (Kirke-Fornyelsen), og da den i det Hele indførdes med Folkets Minde, og til Gavn baade for Modersmaalet, Oplysningen og Friheden, var det, trods al Ulempe, en glædelig Begivenhed. Havde Christen Pedersen, som med Bennen gjorde sit Bedste, ogsaa til Oversættelsen af det „Ny Testamente“, ellers havt noget at sige, da vilde det Hele blevet mindre Tydsk og bedre Dansk, men det skulde nu ikke saa være, og saavel Hans Tausen som Peder Plade, der egenlig førde an, var hjertensgode, veltænkende Mænd, skiondt de var langt fra at have Christen Pedersens, end sige da Morten Luthers opvakte Hoved.

Frederik den Anden.

Christian den Tredies Søn og Eftermand (1559—88), Frederik den Anden, begyndte sin Regiering med at indtage Ditmarsken, og førde en Syvaars-Krig med Sverrig, som blev berømt af de Danskes Seier under Daniel Rantzau, ved Falkenberg og Svarteraa i Halland (1565); men glæ-

deligere var det, at **Saxes Danmarks-Kronike** blev fordansket og endeel gamle **Kæmpeviser** givet i Trykken af Kongens Præst, **Anders Vedel**, som der staaer i **Roskilde-Rim**:

Flinke Mester **Anders Veile!**
 Du, som grov vor Moders Gulb
 Op igien af **Komer-Muld**,
 Saa hun der sig kunde speile!
 Du, som paa det hvide Blad,
 Hvad hun paa det **Brune kvad**,
 Prænted ind, saa vi kan vide
 Hendes Lyst og hendes Kvide!

Christian den Fjerde.

Frederik den Anden havde længe ingen Søn, og det var hans store Sorg, men saa kom der en Bonde fra **Samsø** til ham, og hilste fra **Havfruen**, som havde spaaet **Dronning Margrethes** Fødsel, at nu fik han en **Kronprinds**, og det traf rigtig ind, hvad **Samsingen** spaaede, for baade fik **Frederik** den Anden en Søn, og han blev, under Navn af **Christian** den Fjerde, den berømteste **Danske** Konge fra **Dronning Margrethes** til vore Dage. Kongenavn bar han i hele tressindstyve Aar (1588—1648), og skøndt han kun var elleve Aar gammel, da hans Fader døde, varede det dog ikke længe, førend Folk mærkede, han var selv hjemme, og det lod rigtignok ogsaa til, han var i Slægt med **Havfruen**, for **Havet** var hans **Element**, og endnu i sin høie Alderdom (1644) holdt han selv et Søslag med den **Svenske** Flaade under **Semern**, hvor han vandt Seier, men mistede sit ene Øie. I Krig var **Christian** den Fjerde dog ellers ulykkelig, saa i hans **Tydske** Krig fik **Jylland** Skam af de **Keiserlige** under **Wallenstein**, og i hans sidste **Svenske** Krig mistede **Danmark**, blandt andet, baade **Sjælland** og **Gulland**. Med sine Anlæg og Bygninger havde han derimod en sjelden Lykke,

thi ikke alene Kunde-Laarn, Solmens-Kirke, Børsen, Rosenborg og Frederiksborg, staaer endnu til hans Amindelse, men Christianshavn, saavel som Christiansand og Christiania i Norge, bære endog hans Navn, og Altona, som han anlagde til en Brand i Hamborgs Næse, er voxet op til en Handelsstad, der gjør ham Ære. Et af hans bedste Anlæg: det „Ridderlige Academi“ i Soer, som skulde afløse det berømte Kloster, har rigtig nok hidtil ikke villet lykkes; men det kom deraf, at man vilde forædle Danskheden med Latin, som netop er at fordærve den, saa, naar Dansken faaer Lov at raade, kan Academiet i Soer endnu blive Christian den Fjerdes stolteste, varigste og bedste Mindesmærke.

Om ham er det for Resten Dannemænd syngt:

Kong Christian stod ved høien Mast,
 I Røg og Damp,
 Hans Bærge hamrede saa fast,
 At Gothens Hjelm og Hjerne brast;
 Da sank hver fiendelig Speil og Mast,
 I Røg og Damp;
 Fly, streg de, hver som flygte kan!
 Hvo staaer mod Danmarks Christian
 I Kamp!

Og om ham staaer i Roskilderim:

Kæmpeblomst! i mange Aar
 Syndes Danmarks Rosengaard
 Blomstrende, fordi du bred
 Pranged i det Konge-Ved!

Det vil da sige, at Tilstanden i Danmark syndes bedre end den var, thi Adelen, som, efter Geistlighedens Fald, havde hele Magten, misbrugde den baade til at binde Kongen og undertrykke Folket, og Danskheden, som havde faaet Luft ved Reformationen, var nu igien nær ved reent at kvæles i Latin-Skolen.

Frederik den Tredie.

Frederik den Tredie var ikke opdraget til Dansk Konge, men til Latinsk Lærd, og da hans ældre Broder Christian var død førend Faderen, maatte Frederik købe Kronen af Adelen med en Saandfæstning, der aldeles bandt Hænderne paa ham. Det var ingen gode Tegn, og da det høiadelige Rigsraad fandt for godt at erklære Sverrig Krig, kom Danmark ogsaa siensynlig paa Randen af sin Undergang; thi Sverrigs stridbare Konge Karl Gustav, ledsaget af Landsforræderen Korfits Ulfeld, indtog i en Ruf baade Jylland og Syen, gik paa Isen over Store-Belt, og fandt hardtad ingensteds Modstand før han stod for Kiøbenhavns Porte, og Hovedstaden var da saa slet befæstet, at havde han vovet paa det, kunde han rimeligviis have taget den med en Trumf. Det var imidlertid ikke Guds Villie, at Danmark saa ynkelig skulde forgaae, thi Kongen og BorgerSkabet fik Tid til at summe sig, tog Mod og Mandshjerte til sig, og udholdt med Ure en af de længste og farligste Beleiringer, hvorunder især Natte-Stormen den 11te Februar (1659) er uforglemmelig. Herved blev Danmark frelst, thi vel maatte Det afstaae Skaane med mere til Sverrig, men Kongen og Kiøbenhavns BorgerSkab, som havde reddet Fædernelandet, gjorde nu fælles Sag mod den vanslægtede Adels, som havde styrket det i Ulykke, og Rigsraadet maatte da finde sig i, at Kongen (1660) fik Arve-Ret og Rne-volds-Magt, for at han kunde beherske alle sine Undersaatter faderlig, og frit forordne Alt hvad han saae, var til fælles Bedste. Bornholm, som under Krigen havde været indtaget af Svensken, men selv revet sig løs, fik til Belønning store Friheder, som det har endnu, og uagtet Latinen giennem hele det Syttende Aarhundrede blev ved at undertrykke Danskheden baade i Tankegangen og i Bøgerne, saa spaaede BorgerSkabets Fædrelands-Kiærlighed og afgjørende Seier dog bedre Tider.

Den store Bogsamling (det Kongelige Bibliothek) bag Slottet er, som man kunde tænke, et Mindesmærke om vor lærde Konge, men „Søieste-Ret“, som en fri, øverste Domstol, der skal holdes for aabne Dørre og lade hver frit tale sin Sag, det er et levende Mindesmærke om, at den første Enevolds-Konge ingenlunde satte Retten i Spydstagen. Derfor lægges det ham påsellig i Munden:

Fri paa Fædrelandets Alter
 Blev den Danske Krone lagt,
 Hver, som efter mig forvalter
 Med den uindskrænket Magt,
 Minde's vel, at den blev givet
 Ei til Døden, men til Livet,
 Ei til Gens, men til Alles Gavn!

Til min hele Æt det voved
 Dannemænd at sætte Tro,
 For min hele Æt jeg loved
 Hver at nyde Sit i Ro,
 Loved Dannemænd at finde
 Christendom og Mildhed inde,
 Hvor de Spiret saae udstrakt.

Retten have maa sin Gænge,
 Saa for Store, som for Smaa,
 Bold og Magt saalidt som Penge
 Den i Danmark hvie maa!
 Til, paa Majestæters Begne,
 Uden Sky derom at hegne,
 Satte jeg en Konge-Ret!

Den skal staae til Verdens Ende,
 Bidne høit fra Slægt til Slægt,
 At vor Magt vi fik ihænde
 Kun til Rettens Varetægt,
 Bidne, med den store Gave:
 Dannemand er ingen Slave;
 Dane-Kongen ei Tyran!

Christian den Femte.

Christian den Femtes Regiering (1670—99) var glimrende, og vilde været det endnu langt mere, hvis han ikke saa tidlig havde skilt sig ved sin Høire-Haand, den statskloge **Griffenfeld**, en **Kjøbenhavnsk** Borgermands Søn, som ved sine store Evner havde svunget sig op til første **Minister**, men ved sin egen Uforsigtighed, ved Adelen's Misundelse og Kongens Letfindighed, blev affat (1676), beskæmmet og sat paa **Munkholm**, hvor han i 22 Aar forgæves sukkede efter Frihed og Virksomhed. Det er imidlertid ingenlunde Guld Alt hvad der glimrer, saa **Christian den Femtes** Regiering blev endda glimrende nok, ved Oprettelsen af **Grevskaber** og **Baronier**, Indførelsen af allehaande **Rang-Titler**, Stiftelsen baade af **Elefant-** og **Dannebrogs-Ordenen** (blaa og hvide Riddere), Rigets **Opmaaling**, **Niels Juels** Seier i **Rjøge-Bugt** (1677), og den ny **Lovbog**, **Alterbog** og **Psalmebog**, som har gjældt lige til vore Dage og gjør saa tildeels endnu. Mellem disse var ogsaa **Lovbogen**, hvori **Griffenfeld** havde megen Deel, og **Psalmebogen**, mest af **Biskop Thomas Ringo**, virkelig Mester-Værker i deres Tid, og stærke Livstegn af den vaagnende **Danskhed**. Paa samme Tid var det endelig, at **Præsten Peder Syv** i **Stevns Herred** udgav den anden Deel af vore gamle **Kæmpeviser**, og den store **Samling af Ordsprog**, som endnu gaaer under hans Navn, og det maatte immer bidrage noget til at opfriske gamle **Minder** og vedligeholde gammeldags **Sang** og **Tale**.

Om **Slaget i Rjøge-Bugt** er det vi synge:

Niels Juel gav Agt paa **Stormens Brag**,
 Nu er det **Lid**,
 Han heisede det røde **Flag**,
 Og slog paa **Fienden Slag i Slag**,
 Da streg de under **Stormens Brag**:
 Nu er det **Lid**,

Fly, freg de, hver som veed et Skjul!
 Hvo kan bestaae mod Danmarks Juel
 I Strid!

Frederik den Fjerde.

I Frederik den Fjerdes Tid (1699—1730) spillede først Svenskerne under Karl den Tolvte, og siden Russerne under Peder Zar, som har bygt Petersborg, Mester i Norden, saa Kongen af Danmark var som Spurb i Trane-Dands, men da de to Store slet ikke kunde forliges, og Karl den Tolvte alt i sin Ungdom blev skudt for Frederikshald, saa løb det dog taaleligt af, og paa Østersøen var Danmark endnu Dronningen, men hjalp selv Rusland til at blive den frygtelige Sømagt i Norden, som Det nu er.

Det Attende Aarhundrede, som hos os begyndte med Frederik den Fjerde, var i det Hele meget upoetisk og uhistorisk, vantro og giøgleburnt, eller med eet Ord: Fransk, saa det maa ikke forundre os, at vi ogsaa spore en aandelig og hjertelig Vintertid i Danmark, men i den første Menneft-Alder skjuler det sig dog endnu, tildeels under Vintergrønt fra Norge.

Det var saaledes ikke blot Frederikshald, der udmærkede sig i den Svenske Krig, thi fremfor Alt glimrede Normanden Peder Bessel Tordenskjold, der, som en Bovehals af første Skuffe, svang sig op fra Ulk til Admiral, og den Norske Præst, Hans Egede, som dog var Dansk af Fødsel, vovede sig (1721) op til de vilde Grønlændere, for at udbrede Christendommen. Allermest berømt er dog en anden Normand, Ludvig Holberg, blevet, og skjøndt han var baade Rimmed og Historiefriver i den Franske Stil, saa var han dog den Manerligste og Godmodigste af alle dem, der har gjort Løier med Alting, og han skabde med sin Peer Paars og sine Lystspil (1719—31) en Dansk Morfabs-Læsning, der i

Tidens Længde maatte give Latinen og det stive Bogormes Væsen sin Hælfot, thi det er umuligt paa een Gang at finde Smag i Dansk og Latin, Levende og Dødt, Kiøndt man godt kan have Lyft til det Ene og dog have sin daglige Plage af det Andet.

Alt dette var Norsk, men at det Danske dog ikke laae ganske i Dvale, minder især Jørgen Sorterups Heltesange (1715) os om, thi det var unægtelig Kæmpevises-Tonen han sang i:

Herr Sested har avlet en Søn under De,
 De Svenske til Sorrig og Kvide,
 Han haver den Støbne, han aldrig skal døe,
 Og aldrig sin Klædning opslide!
 Af Herren er Seiren alene.

Og Herr Sested var ikke den eneste Adelsmand, der endnn fulgde Heltespor, thi det gjorde Iver Hvitfeld endogsaa glimrende, da han (1710), for at redde den danske Flaade, sprængde sit Skib og sig i Luften.

Selv var Frederik den Sjerde slet ingen Ven ad det Glimrende, undtagen i klingende Mynt, det seer man ogsaa paa Frederiksberg og Fredensborg, og paa de mange smaa teglhængte Landsby-Skoler, som er hans tarvelige Mindesmærker; men at han alvorlig tænkte paa Bondens Dphlysning og Udfrielse af Trælle-Standen, hvori han var nedfunket, det mindes Hjertet, som tager Villien i Gierningens Sted, og sidder vel lavere end Hovedet, men gaaer dybere og gemmer bedre. Var det lykkes med Stavnsbaandets Løsning og Landeværnets Indretning, som han forordnede, da havde Danmark ikke blot sparet Millioner, men vundet et Aarhundrede.

Christian den Sjette.

Der havde nylig (1728) været en stor Ildbrand i Kiøbenhavn, hvorved ogsaa Hoved-Kirken, med det berømte „Frue-

Spir", var lagt i Afse, og under Frederik den Fjerde havde ogsaa det Døde i Kirken stultet flemt af mod det Levende i Skuespil-Suset, Flaaden var, under den sparsommelige Konge, efter Krigen blevet forsømt, og det gamle Slot i Kjøbenhavn var Dronning Sophie Magdalene (fra Baireuth ved Nürnberg) ikke nær stadselig nok, saa Ombygning og Opbyggelse var, hvad Christian den Sjette (1730—46) daglig tænkte paa, men Ulykken, han dertil havde med sig, var kun meget tynd, saa allerede længe har Dokken, Overhøringen (Confirmationen), og de saakaldte „gudelige Forsamlinger“ især i Stormgade, med Danmarks den voxende Giæld og Dynge af Forordninger, været de eneste Spor af hans Regiering. Bønne-Bogen til Høve blev nemlig lukket i og Comedie-Suset lukket op, og næsten alle hans Forordninger lagt paa Hylden, saasnart han var begravet, det af ham fornøiede Stavnsbaand blev, Kiøndt meget senere (1788), dog ogsaa løst, det til os meget for prægtige og kostbare Christiansborg brændte alt i forrige Aarhundrede (1793), og i Begyndelsen af Dette styrtede hans Frue-Kirke for de samme Engelskmænd, som gjorde reent Bord i Havnen og paa Holmene, saa der blev ikke Spor af den Flaade, han skabte til kostbar Stads og liden Nytte! Den egenlige Ulykke var imidlertid, at han vilde have Altting paa sin Tydsk, hvad ligesaa lidt vil lykkes i Danmark, som det kan hve Dannemænd, og med Christian den Sjette begyndte den ulukkelige Fordom at herske herinde, som endnu kun spores alt for fiendelig, at Folk skal blive lykkelige, ikke ved at ledes og dannes til det Bedste, de have Lyst og Anlæg til, men ved at skabes om efter Andres Hoved, hvad dog i Grunden er ligesaa umueligt, som det altid er unyttigt og i Længden utaaeligt, er en Afretning til at gjøre forlorne Konster, som selv Hunde, end sige Mennesker, dog er meget for gode til.

Solberg maatte naturligviis i Christian den Sjettes Tid

lade sin Pen afrette til at skrive, om ikke just Bønnebøger, saa dog andet end Comedier, og derved fik vi Historie-Bøger baade om Danmark og den Christne Kirke, der vist nok hverken var nær saa hjertelige eller tilforladelige, som man maatte ønsket, men var dog, hvad alle nyttige Læsebøger maa være, men dengang ellers ingen Danske var, læselige og morsomme, saa Solberg skabde egenlig den Danske Læse-Verden, der ogsaa gjorde ham saa rig, at han købte sig et Baroni. Ganste kunde han dog ikke bare sig for at lee ad Stodder-Pragten, Luft-Kastellerne og Omflabelserne trindt omkring, som man seer af hans Don Ranudo og Niels Klims underjordiske Reise, som smuttede ud i Slutningen af den skinhellige Tid (1741) og spaaede Nyt. Blandt Christian den Sjettes gode, men dødsfødte Tanker, var ellers ogsaa den, at fornye det Ridderlige Academi i Soer, som Christian den Fjerde havde oprettet, men Latinen nedbrudt, og da det, under Frederik den Femte, blev Alvor, skænkede Solberg hele sit Baroni til denne Patriotiske (folkelige) Høiskole, der vel kun daarlig svarede til sit Navn, men gav dog i en Menneske-Alder (1749—83) endeel Junkere meget mere Dannelse for Livet og Bekjendskab med Solbergs og andre Danske Bøger, end de kunde faaet enten paa deres Fædres Herregaarde eller i Latin-Skolen, der satte sin Væge i at efterligne Døden og undgaae Danismer!

Frederik den Femte.

Naar man vil have en levende Forestilling om Frederik den Femtes Dage (1746—66), behøver man blot at gaae fra Comedie-Huset tværs over Kongens Nytorv, langsued ad Bredgaden forbi Marmor-Kirken, bygt til Ruin, og forbi „Fredriks-Hospitalet“ til Grønningen, og saa tilbage over Amalienborg op til Konst-Academiet paa Charlotten-

borg; thi da har man ikke blot seet Kong Frederik til Hest, paa det Asiatiske Compagnies Bekostning, men seet næsten alt det Mærkværdige, der i hans Dage arbeidedes paa; thi det var næsten slet ikke Andet end hvad Franskmænd kaldte morsomt, smukt og smagsfuldt, og paa Priserne saaes ikke, saa midt under Freden voxede Gælden frodig, og den saakaldte **Extra-Skat**, eens for Stodder og Stats-Minister, var ligetil Frederik den Sjettes Kroning et sørgeligt Bidne om, at den saakaldte „Danmarks Titus“ maa have havt en hjerteløs Rentemester.

For Resten, saa, naar det skal være galt, og galt var det dengang over hele Europa, vil man dog i Danmark heller have gjort Gæld i Fred end ført Krig for Penge, heller købe Morsskab dyrt end have Riedsommelighed til Givende, heller snakke Fransk end skrive Tydsk, og heller sprække af Latter end drukne i Graad, saa Folk folde sig ret lykkelige, i Frederik den Femtes Tid, og skiondt der ødtes endeel paa fremmede Bindmagere, saa skyldte vi dog ogsaa fremmede Gæster fra den Tid alle vore Fremskridt i Konster og Haandværker. Alhedens Bebyggelse med Tydskere, som blev husvilde i den Preussiske Syvaars-Krig (1756—63), kostede tilvisse meget mere end den var værd, men der blev dog lidt livligere paa den sorte Hede, og sagtens kom ved denne Leilighed Kartoflerne til Jylland, skiondt de nok lidt før var kommet til Sælland med nogle indvandrede stuartiske Engelskmænd, hvis Virksomhed i og fra Helsingør det godt vilde lønne Umagen at efterspore.

Ved Syvaars-Krigens Slutning var det ellers nær gaaet ud over Danmark, da en Hertug af Holsten-Gottorp, under Navn af Peter den Tredie, blev Keiser i Rusland, og erklærede paa Timen Danmark Krig, men Russerne selv fandt ham altfor plattydsk, og skilte sig ved ham i en Hast, saa Danmark slap med Skrækken og Skillingen; men skiondt Dan-

marf fiden som det syndes for godt Kiøb fik det rusfiste Holsten-Gottorp til Arv og Gie, saa har dog Tiden viist, det var kun til en heel Ulykke vi frakøbde os den Salve.

Christian den Syvende.

Christian den Syvende bar vel længe Konge-Navnet (1766—1808), men var næsten hele Tiden fra sig selv, saa Andre maatte regiere for ham, hvorved Danmark engang, i Struenses Tid (1769—72), nær var blevet reent ulykkelig, men Borherre sørgede dog for, det løb taalelig af. Struense var en Bild-Lydsker, som rympede Næse ad Alt hvad der var Dansk, og vendte, som en fransk Abekat, op og ned paa det Hele, men Pennen havde han dog givet fri, og efter ham kom Guldberg, som var den Dansteste Minister, vi havde længe havt, og imidlertid voxede Kronprinds Frederik op, som blev vor folkeligste Konge i mange Aarhundreder.

Hvad der især laae Kronprindsen paa Hjerte, var de stakkels Bønder, som han sølde, var ogsaa Menneſter, og saae, var i Grunden Rigets Styrke, men som var sunket ned i Armod og Trældom, og folgdes som Kvæg med Herregaardene, og han fik da ikke blot en smuk Forordning udgivet (1788) om „Stavnsbaandets Løsning“, men gjorde Alt hvad han kunde optænke, for at ophjælpe Bønderne, og, saa vidt muligt, skaffe dem Eiendom eller dog Arve-Fæste paa deres Gaarde. Derfor er „Friheds-Støtten“ opreist, som staaer paa Vesterbro, og det er ingen Løgn hvad Rimet siger derom:

For sin Fader aldrig satte
Søn en bedre Mindesteen,
Hvortil Bønder kan forfatte
Indskrift god og Tale reen:
Hun skal hedde Friheds-Støtte,
Skam saae de, som hende flytte!

Det var da ret tilpas, at til Kronprindsens Bryllup (1790) blev der gjort et Synge-Stykke, som handlede bare om Bonden, og var saa folkeligt, at selv Malke-Pigerne lærde snart at synge Høstgildets Vise:

Nys-fulgte Nion Sired sit attende Aar,
 Var rolig i Vinter og munter i Vaar,
 Som Bækken i Engens det blomstrende Skød,
 Saa stille, saa klare de Dage henflød!

Der blev nu ikke saa saa Herremænd, som satte baade en Vre og en Glæde i at hjælpe Bonden paa Fode, og da der tillige kom frugtbare Aar, da Handelen gik drivende, og Jorde-Godser steg i Priis, saa blev der, især i Jylland, saamange Selveier-Bønder og saadan en Velstand, at hvem der havde reist i Danmark for tyve Aar siden, kunde knap kiende det igjen.

Saaledes gik det, omtrent til det gamle Aarhundrede var ude, og allevegne priste man Danmarks Lykke med saadan en Kronprinds, der kun saae paa Rigets Bedste, og kunde endnu leve mange Aar, som han ogsaa gjorde; men man fik nu snart at see, at Christiansborg Slots og Kiøbenhavns store Ildbrand (1793—94), som man ikke havde agtet stort, og Trykke-Forordningen (1799), som afbrød Skrive-Frihedens Menneſke-Alder (1770—99), havde dog været Barsel for store Ulykker, som skulde ramme baade Kongen og Folket.

Danmark havde havt Fred i hele firſindstyve Aar. saa vi var kun daarlig belavet paa Krig, men om vi havde været det aldrig saa godt, vilde det dog kun lidt hjulpet, da vi skulde have Krig, ikke blot med Sverrig, som vi saa tit havde maalt os med, men med England og tilſidſt med hele Europa.

Det er en lang Historie, hvordan dette hængde sammen,

da Kronprindsen dog i Grunden var ligesaa fredelig som hans Navn, og man længe i den store Verden knap havde tænkt paa det lille Danmark; men hvordan det gik til, er dog snart sagt, for hele Europa var dengang efter den franske Omvæltning (Revolution) i fuldt Oprør, og især førde England og Frankrig Krig med hinanden paa Liv og Død, og naar de Store slaaes, nytter det kun lidt, de Smaa siger, de vil Ingen holde med, thi desviisere gaaer det ved enhver Leilighed ud over dem.

Bed Aarhundredets første Aaste-Lid (1801) kom der da en stor Engelsk Flaade her paa Rheden, og hvad der var det Børste, en Admiral ombord, der var Englands største og lykkeligste Bovehals i lang Tid, og havde et gammelt Nag til Danmark, kanske endnu fra Knud den Stores Tid, og vel havde baade Rusland, Preussen og Sverrig lovet at holde med os, men de lod os fiønt i Stikken, saa der blev ikke engang fra den Svenske Side løst et Skud paa Engelsen, da han løb igiennem Sundet.

Hvad vi skulde staae imod med, var Batteriet Tre Kroner og en Hob gamle Blokskibe, der laae for Anker til begge Sider og spærrede Havnen, og med dem var det nu Admiral Nelson (Helten fra Abukir) holdt det berømte Skærborsdags-Slag (Anden April), som han selv kaldte det Hødeste, han endnu var i, skøndt han havde været i Ilden, hvor han mistede baade en Arm og et Øie, mens det i Førstningen kom Mange af de Danske underligt for, at der blev skudt „med Skarp“. Engelsen tilskrev sig nu vel ikke uden Grund Seiren, men baade vidste han hvad den kostede i Kongedybet, og at vi ikke havde bedt om Stilstand, men kun taget imod den, da han tilbød den, naturligviis ikke af Barmhertighed, og det Danske Folkelig i Dødsdvale blev i det mindste halvvaagent til Opstandelse.

Heraf reiste sig det **Engelske Overfald** (1807) uden alt Rald og Barsel, som ellers brugeligt er mellem stikkelige Folk, saa **Skammen** var aabenbar **Engelands**, men **Skaden** var rigtig nok vores, da vi derved baade mistede hele vor **Orlogs-Flaade**, med hver Ende Loug paa vore Holme, og mistede over 300 **Riibmands-Skibe**, som laa med fuld Ladning, uden al Mistanke, i Engelske Havne, og fik en daadløs **Syvaars-Krig** (1807—14) paa Halsen, som nær i Bund og Grund havde ødelagt det ældgamle Danmark.

Frederik den Sjette.

Da de **Engelske** Bifinger gjorde lyst paa **Holmene** og i **Orlogs-Havnen**, laae der dog en af vore **Tredækkere** i en **Norsk** Havn og blev derved reddet, men næste Foraar, da den skulde gaae til **Store-Belt** og holde **Farten** aaben, om den kunde, blev den underveis omringet af en stor **Overmagt**, drevet paa Grund ved „**Odden**“ og ødelagt, og her faldt, med mange Andre af vore bedste **Søfolk**, **Heltespiren Villemoes**, hvem selv **Nelson** i **Rongedybet** nødtes til at beundre. Det var **Saar** i **Saar**, og **Barsel** om, at selv den sidste **Levning** af sin **Stolthed** og sit gamle **Saab** skulde Danmark miste, og **Barslet** gik rødsomt i **Dpfyldelse**, da **Enden** blev, at selv **Norge**, giennem fire **Arhundreder** sammengroet med **Danmark** til et **Tvilling-Rige**, voldsomt løsreves og lagdes til **Sverrig**.

Da **Napoleons** **Lytte** slog om (1812—14), og vi ikke strax vilde vende ham **Ryggen** tilligemed **Lytten**, besluttede nemlig vor **Russiske** **Ben**, tilligemed vor **Engelske** **Fjende**, og, saa at sige, hele **Europa**, at tugte os tilgavns, saa det var store **Ting**, at **Danmark** vedblev at være et lille **Rongerige** inden sine gamle **Grændser**, men skøndt det, efter **Omstændig-**

hederne, var taalelig sluppet ud af den Franske Ombæltnings store Malstrøm, fælde Danmark sig dog ligesom tilintetgjort, fordi vi havde tabt Alt hvad vi sidst troede paa: Norge, Slaaden og vor Part i Verdens-Handelen, ja syndes selv at have tabt Kren, som er det „feireste Træ i Skoven.“

Da Kong Frederik den Sjette var Dansk med Liv og Sjæl, saa Dansk, som vel ingen af vore Konger, siden de gamle Skjoldunger, saa deelde han selv Folkets Fortvivlelse, og foer op i Skræk hvergang et Blad rørde sig, og netop derfor syndes Danmark (1814—34) uden Redning forloren, bestemt til ved første Leilighed at deles af Naboerne som et foragteligt Bytte. I frugtbare Aar og midt under den dybeste Fred nedsank Riget i en bundløs Giæld, og alle Tiendomme sank saa dybt i Priis, at havde den „rige Jøde“, som dengang laande alle Konger Penge, skjøttet om det, kunde han kjøbt hele Danmark for en Slik, og al Virksomhed døde hen, som om man ventede den yderste Dag imorgen, selv Bogormene holdt op at gnave, og Lybene gad neppe stjaalet. Det var i den Tid, Cholera-Pesten, ligesom fordum den „Sorte Død“, gik rundt i Europa, og skjøndt den ikke kiendelig naaede til os, havde vi den dog indvendig i høieste Grad, og selv udbortes døde Folk i Tusindtal herinde bogstavelig af Sove-Syge!

Ved det store Bulder i Paris (1830), som man kalder Juli-Revolutionen, begyndte imidlertid Folk at vaagne, og hos os var Kongen med de Første, som fattede paany det Haab, at naar blot Almeen-Manden vaagnede og Konge og Folk gjorde Get, da var Danmark endnu baade stort og stærkt nok til at feie for sin egen Dør og seile sin egen Sø. Derfor oprettede han Folkeraadet (1831—34), som han baade vilde raadføre sig med om Alt hvad han agtede at forordne, og høre Forslag af til fælles Bedste. Herved opvakte han den fri Folke-Stemme, der egenlig fra Valdemarernes Tid havde

ligget død i Dvale, men som hører nødvendig til, naar Kongens **Enevoldsmagt** skal ret gjøre Gavn og Kongen ikke hvert Dieblit føres bag Lyset. Dygtigheden til at give gode Raad i saa forvirret en Tid, da Alt, undtagen Kongen og Folket, **Enevoldsmagten, Folkeraadet og Søiesteret**, maatte reent skæbes om for at blive Dansk, altsaa for at blive Danmark tjenligt, den Dygtighed fattedes vist nok, men deels vidste man det ikke, og deels sølde man med Rette, at **Friheden** var alt store Ting, og vilde, med Guds Hjælp, føre til Dygtigheden. Da nu tillige den ulykkelige **Trykke-Forordning**, ved Ophævelsen af den livsvarige Censur, blev taalelig, saa blev **Frederik den Sjette** paa sine gamle Dage ligesaa elsket som i sin Ungdom, og da han sov hen, efter i fem og halvtresindstyve Aar (1784—1839) at have døiet Ondt og Godt med Danmark, var der en mild Landesorg som over hele Folkets gamle Fader og uforglemmelige Belgjører!

Hans Bønder ham bar,
Som **Valdemar**,
Som Frode om Land, med Taare klar!

Efterslægten vil ogsaa sikkert stadfæste hvad der staaer i Bisen:

Af Fredens Slød med Kraft til Strid,
Med Heltemod, med Konst og Vid,
Det Danske Folk i Frederiks Tid
Stod herlig op;

thi vel var Opstandelsen ingenlunde allevegne saa fiendelig som paa Kongedybet, og som hos Kongen selv og hans Skjalde, men hvad et saadant Konge-Hjerte, i Bagt med Heltedaad og dristig Skjaldefang, spaaer et Folk og Rige, det har hidtil aldrig staaet feil, og kan da allermindst staae feil i Danmark, som altid har haft den lykkeligste Stjerne paa Himlen.

Christian den Ottende.

Christian den Ottende, ligesom Frederik den Sjette, en Sønneson af Frederik den Femte, var Statholder i Norge, da Europa (1814) vristede det fra Danmark, og da Normændene nødigt vilde underkaste sig Nabo-Riget, hvormed det hidtil kun havde havt Hugg at skifte, saa modtog Statholderen Norges Krone, men overlod til Folket selv at give sig en Forfatning, som det lystede. Efter Grundloven, som i en Ruf blev sammenskrevet, mest efter fremmede Mønstre, skal det nu være Folkeraadet, det saakaldte Storting, der raader for Alt, saa Kongen har kun lidt at betyde, og saa urimeligt dette vilde været, hvis Norge havde beholdt sin egen Konge, staaer det sig dog naturligtviis, under sin Forbindelse med Sverrig, godt derved.

Da nu Christian den Ottende (1839) besteg Danmarks Throne, ventede, ja krævede de saakaldte „Frisindede“ (Liberale), at han skulde givet os samme Forfatning, som han havde tilladt Normændene at give sig selv, men det var langt fra hans Tanker, og han fik da alle sine Dage den saakaldte „offenlige Mening“ imod sig. Vel dukkede der nu baade i Livet og i Læse-Berdenen et lille Dansk Samfund op, som man med Ogenavn kaldte Grundtvigianere, og som gierne saae, at Kongen beholdt sin Ænevoldsmagt, naar han kun vilde bruge den efter Folkets Hjerte og frigjøre alle gode Kræfter i Dansk-folkelig Retning, men skøndt Kongen syntes at ynke denne Tankegang, saa skuffede han dog ogsaa denne Forventning, og vilde ikke engang i Slesvig skaffe Dansten lige Ret med Tydsken, af Frygt for derved at støde Holsten fra sig. Denne urimelige Uengstelse for at Holsten, naar Kongehusets Mandslinie rimeligviis uddøde med hans Søn, skulde rive sig løs, gav hele Christian den Ottendes Stats-Rogstøb

det ubaanste, Slesvig-holstenste Bræg, der er umiskjendeligt under hele hans Regiering, og fordunklede den Roes, der tilkom ham for Ophjælpsningen af Rigets meget forfaldne Penge-Væsen og Forsvars-Væsen.

I sin aller sidste Tid havde Kongen vel endelig besluttet sig til at omdanne Akademiet i Soer til en baade videnskabelig, borgerlig og folkelig Høiskole, hvorved baade det Latinske Marerid kunde ophøre og Danskheden faae Lov til at gjøre sig gjældende til folkelig Oplysning og Dannelselse; men det var for sild, thi dette Storsværk kom kun til at staae paa Papiret, da det kvaldes i Fødselen netop af det saakaldte folkelige Ministerium, der strax efter Kongens Død (1848) kom til Roret.

Frederik den Syvende.

Frederik den Syvende blev ogsaa den Sidste paa Danmarks Throne af det Oldenborgske Kongehus, som oplevede fire Aarhundreder (1448—1848), og da han i det store Gyldenaar fik Spiret, var det under meget tvetydige Varsler; men dog blev hans Regierings-Tid (1848—63) en af de mærkværdigste og lykkeligste Overgange i det Danske Folks Levnedsløb.

Spændingen mellem Dansk og Tydsk ved Landemærket var paa sit Høieste, da Kong Christian døde, og Sønnen agtede ligesom sin Fader at skabe en umuelig Heelstat af Danmark og Slesvig-Holsten, men alle saadanne Planer strandede paa Omvæltningen i Paris, som fulgdes af Dødsier allevegne, og paa samme Tid, som Frederik den Syvende opgav Rnevoldsmagten, gjorde Holstenerne ikke blot Opstand men stræbde med Bold at frarane Danmark det fra Arildstid Danske Hertugdøm Slesvig eller Sønder-Jylland. Dette

blev Danmarks Redning, thi skøndt vi, med hele Tydskland imod os, var indskrænkede til vore egne smaa Hjælpelilder, saa tilbagevandt den lille Dane-Hær dog ikke blot Slesvig men ogsaa det Helte-Ry, som alt i Valdemars-Tiden syndes uigienkaldelig tabt ved Bornhøved, hvor Holstenerne unægtelig slog Danehæren og trodsede den siden ustraffet lige til den Sønder-Tydske Krig (1848—50). Det var især Tatter-Kampen ved Frederis (1849) og Hoved-Slaget ved høilys Dag paa Isted-Hede (1850), som beviste Holstenernes og hele det Tydske Forbunds Afmagt mod den Danske Fædernelands-Riærlighed og Danmarks mageløse Lykke, og vel frastreb vi os med et Bennestrøg hvad vi med Sværdslag havde tilkæmpet os, men den tilbagevundne folkelige Bevidsthed og Tillid til Danmarks Lykke kunde dog hverken vore egne eller Tydskernes Benne berøbe os. Da Danmark desuden under Krigen (1849) istedenfor den forstræffelige „Kongelov“ havde faaet en Grundlov, der vel var langtfra at være saa folkelig, som man tænkte, men som dog tilfikkrede Folket den Ordets, Troens og alle gode Kræfters Frihed, som er Vilkaaret for et opblomstrende, virksomt og glædeligt Folkeliv, saa kan, med Danmarks Lykke, et folkeligt Gyldenaaar vel forsinkes, men ikke forhindres. Derfor borger da ogsaa Opblomstringen af fri, folkelige Høiskoler, som alt under Christian den Ottende begyndte i Rødning ved Sadersløv, og strækker sig nu til hele Riget; thi naar de bære deres Frugt i en Dansk-folkelig Bevidsthed og Dannelse hos den kraftige Ungdom, da maa alt det Fremmede og Fiendlige i Tankegangen saavel som i Livet og Lungemaalene rømme Marken og Grotte-Rværnen igien male Guld til en Fredegods-Alder.

I Følelsen heraf er ingen Dansk Konge, siden Valdemar den Store, blevet saa almindelig begrædt som Frederik den Syvende, da han nys uføremodentlig endte sine og sin lykkelige Kongestammes Dage paa Lykkesborg i Sønder-Jylland, og

uagtet hans fortvivlede Heelstats-Forsøg, der nødvendig maatte mislykkes, vil han sikkert ogsaa faae et varigere Minde i Folkets Hjerte og et skønnere Eftermæle i dets Krønike end nogen samtidig Fyrste eller Nogen af hans Stammes Dane-Konger. Han havde det nemlig forud for dem alle, at han forstod sit Folk og kunde tilegne sig dets Følelse og Tankegang, fordi han lykkeligviis var uberørt af den ægyptisk-romerske Dannelses, der gjør alle sine Dyrkere fremmede for Folke-Livet og for hele den folkelige Tankegang, hvis Soel er nu oprundet og vil herefter overstraale Jorden.

Karl Schönbergs Forlag.

1857—1869.

- Adam af Bremen**, Om Menigheden i Norden under Erkesædet i Bremen og Hamborg (788-1072). Tilligemed sammes Beskrivelse af de nordiske Lande. Oversat af P. V. Christensen. 1862. 1 Rd. 64 Sk.
- Andersen, N. K.**, Jordbeskrivelse. Første Bind. 1869. 1 Rd. 72 Sk.
- Barfod, H. P.**, Efter en Rejse. Med et Portræt af Dronning Karoline Matilde. 1861. 1 Rd. 72 Sk.
- Barnekow, C.**, Tolv bibelske og kirkehistoriske Sange af N. F. S. Grundtvig, komponerede for en Stemme med Pianoforte. 1868. 56 Sk.
- Beowulfes beorh** eller Bjovulvsdrapen, det oldangelske Heltedigt paa Grundsproget, ved N. F. S. Grundtvig. 1861. 2 Rd. 48 Sk.
- Bjovulvsdrapen**, et højnordisk Heltedigt fra Angulstungen, fordansket af N. F. S. Grundtvig. Anden, forbedrede Udgave. 1865. 1 Rd.
- Birkedal, V.**, Afskedsprædiken for Ryslinge Menighed. Syvende Oplag. 1865. 10 Sk.
- Birkedal, V.**, Kongen har dømt — Folket skal dømme. En sagmæssig Fremstilling af Sagen med Kongens Regering. 1866. 72 Sk.
- Birkedal, V.**, Min første Prædiken efter Hjemkomsten, paa 23. Søndag efter Trinitatis 1865, holdt i en Lade. 1865. 10 Sk.
- Bondeliv, Jydsk.** Tre Fortællinger af Knud Skytte. 1867. 1 Rd.
- Busck, G.**, Aabent Sendebrev til Biskop Brammer. 1868. 8 Sk.
- Busck, G.**, Om Biskop Martensens Grundtvigianisme. 1863. 8 Sk.
- Christiani**, Haandbog til Brug ved Lejlighedstaler i Folkekirken. 1868. 1 Rd. 24 Sk.
- Claudius, M.** (der Wandsbecker Bote), Udvalgte Skrifter. Fordanskede ved C. H. Thurah. 1860. 1 Rd. 48 Sk.
- Digte og Sange for danske Højskoler**, samlede af K. Køster og L. Schrøder. Tillæg til Køsters danske Sange. Andet Oplag. 1867. Indb. 24 Sk.

- Euseb, Kirkehistorie indtil Aar 305. Med Tillæg. Oversat af C. H. Muus. Anden Udgave. 1865. 2 Rd. 48 Sk.
- Flor, C., Kort Fremstilling af N. F. S. Grundtvigs historiske og mytologiske Betragtningssmaaede. En Ledetraad. 1865. 24 Sk.
- Folkesange, Nygræske, frit fordanskede af P. V. Christensen. 1862. 24 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Budstikke i Højnorden. 1864. 12 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Danske Folkefester. En Røst fra danske Samfund. 1842. 8 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Den kristelige Børnelærdom. Anden Udgave, optrykt efter „Kirkelig Samler“. 1868. 1 Rd. 64 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Den levende Røst. Mindeblade fra Vennemødet i Septemberdagene 1863. Anden, forøgede Udgave. 1863. 32 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., En mærkelig Spaadom ogsaa om Dannemark. Efter en gammel Haandskrift udgivet. 1814. 8 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Frihed og Lighed og Broderskab. Sat i Musik for Sang til Pianoforte af H. Nutzhorn. 1866. 6 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Fædreneaaret. Dannekvad til Hans Majestæt Kong Frederik den sjette. 1815. 8 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Haandbog i Middelalderens Historie. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg. Anden Udgave. 1862. 4 Rd.
- Grundtvig, N. F. S., Haandbog i Nyaaarstidens Historie. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg. Anden Udgave. 1869. 2 Rd. 48 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Haandbog i Oldtidens Historie. Efter de bedste Kilder. Et Forsøg. Anden Udgave. 1867. 3 Rd. 48 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Kong Frederik den 7des Ihukommelse. 1864. 20 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Kong Harald og Ansgar. Rimblade af Danmarks Kirkebog til Jubelaaret. Anden Udgave. 1865. 16 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Kristelige Prædikener eller Søndagsbog. Anden Udgave. 3 Dele. 1859—60. 7 Rd.
- Grundtvig, N. F. S., Livsfyrsten og Morderen. Fastepredikenen med Forord og Tillæg. 1864. 16 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Mundsmag af Danmarks Krønike til levende Skolebrug. Fjerde Oplag. 1869. 24 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Om den sande Kristendom og om Kristendommens Sandhed. Anden Udgave. 1865. 1 Rd. 72 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Om Religionsforfølgelse. En Stemme. 1842. 8 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Optrin af Nordens Kjæmpeliv. Anden Udgave. 2 Dele. 1861. 2 Rd.

- Grundtvig, N. F. S., Skal den lutherske Reformation virkelig fortsættes? Anden Udgave. 1863. 48 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Til Danmark. Med Melodi af H. Nutzhorn. Andet Oplag. 1865. 4 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Tillæg til Haandbog i Nyaarstidens Historie. 1. Udgave. Det 18. og 19. Aarhundrede (1715-1866). 1869. 16 Sk.
- Grundtvig, N. F. S., Trøstebrev til Danmark. Andet Oplag. 1864. 8 Sk.
- Hammerich, F., Skandinaviske Rejseminder. 1840. 1 Rd.
- Helveg, F., Hen til Kristus! En Slags Traktat til Fortsættelse, Forsvar og fredelig Forstaaelse. 1864. 2 Rd.
- Helveg, F., Lessing og Grundtvig. En besvarende Undersøgelse. 1863. 24 Sk.
- Helveg, F., Lessing og Grundtvig i lidt anden Belysning end den martensenske. (Særtryk af „Dansk Kirketidende“.) 1863. 8 Sk.
- Helveg, F., Religionsfilosofi og Dogmatik, særlig med Hensyn til R. Nielsens Religionsfilosofi. 1869. 48 Sk.
- Helveg, F., Tre Stæder. Søndagsaften-Minder. 1861. 1 Rd. 24 Sk.
- Hoff, V. J., De fattiges Børn. 1868. 8 Sk.
- Hoff, V. J., Er vor Tid en Missionstid? Et Par Ord til Overvejelse. 1867. 16 Sk.
- Hoff, V. J., Tre Kvinder. Vidnesbyrd fra Guds Menighed i Danmark. Andet Oplag. 1867. 20 Sk.
- Hoff, V. J., „Tør Du bede for de døde?“ Et Svar til Pastor Vilhelm Beck. 1865. 10 Sk.
- Holberg, L., Heltindehistorier. Udgivne af G. Rode. 2 Dele. 1861. 2 Rd. 64 Sk.
- Holberg, L., Moralske Tanker. Udgivne af G. Rode. 1859. 2 Rd. 48 Sk.
- Holberg, L., Trende Epistler til ^{***}, hvorudi befattes det fornemste af hans Liv og Levnet. Udgivet af I. Levin. 1857. 1 Rd. 32 Sk.
- Holm, P. A., Skildringer og Sagn fra Færøerne. Andet, forsøgede Oplag. Med et Kaart og to Afbildninger. 1860. 72 Sk.
- Jensen, N. J., Middelalderens Historie. 1868. 84 Sk.
- Jensen, N. J., Oldtidens Historie. 1866. 84 Sk.
- Ingemanns Jordefærd. Taler, Digte og Bladartikler, samlede af F. Barfod. 1862. 48 Sk.
- Køster, K., Fortælling om Hervard Lovriksøn. Efter Kilderne. 1865. 40 Sk.
- Layard, A. H., Populær Fremstilling af Opdagelserne i Ninive. Oversat af L. Moltke. 1857. 1 Rd. 48 Sk.

- Levnetsløb, Et.** Af J. L. 1867. 56 Sk.
- Lindberg, J. C., Smaaskrifter.** Udgivne af L. Helveg og N. Lindberg. 1862. 1 Rd. 72 Sk.
- Lindeman, L. M., Salmer af N. F. S. Grundtvig,** med Melodier for Orgel eller Piau. 1862. 48 Sk.
- Maywahlen, V. U., Om de dødes Rige og Sjælenes Tilstand deri.** Frit oversat og forøget med Anmærkninger af gamle og ny Kirkelæreres Skrifter af C. M. Kragballe. Andet, forøgede Oplag. 1859. 1 Rd.
- Mindeblade fra Danmarks Trængselsaar.** Udgivne af N. J. Tørmansen. Andet Oplag. 1865. 16 Sk.
- Mindeblade om Grundtvigs Jubelfest,** samlede og udgivne af F. Barfod. Med tre Træsnit. 1861. 48 Sk.
- Mosebog, Første,** i Udtog, efter Dr. Lindbergs Bibeloversættelse. Udgivet som et Tillæg til L. C. Müllers „Bibelske Historie“ af N. Lindberg. 1863. 28 Sk.
- Nielsen, F., Tidstavle til Nordens Kirkehistore samt Konge- og Bisperækker.** 1868. 32 Sk.
- Petefi, Digte.** Paa Dansk ved C. H. Thurah. 1867. 24 Sk.
- Rimkrønike, Den danske.** Udgivet af C. J. Brandt. 1858. 72 Sk.
- Sange, Et Hundrede danske,** samlede af K. Køster. Tredje Oplag, med en lille Tilgift. 1868. Indb. 32 Sk.
- Sange, Nitten danske,** til Klaver af C. Barnekow, A. P. Berggreen, T. Borch, P. Heise, J. C. Hæffner, H. Nutzhorn, C. E. F. Weyse, A. Winding, og Folkemelodier. Udgivne af H. Nutzhorn. 1867. 64 Sk.
- Smith, C. V., Om Holbergs Levnet og populære Skrifter.** 1858. 2 Rd. 24 Sk.
- Vennemøde, Det kirkelige,** i Kjøbenhavn den 9de og 10 September 1863. Ved L. Wagner. 1863. 24 Sk.
- Vennemøde, Det kirkelige,** i Kjøbenhavn, September 1868. Ved K. Køster. 1868. 16 Sk.
- Worm, P., Den indre Mission under Vilhelm Beck.** Et Nutids- og Fremtidsbillede. 1868. 48 Sk.

7

